

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Första Kammaren. N:o 25.

Onsdagen den 23 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets memorial n:o 4, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret; och

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående provisoriska anordningar vid Stockholms centralstation m. m.; äfvensom lagutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 44, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om första punkten af lagutskottets hemställan i utlåtande n:o 40 öfver väckta motioner om ändrad lydelse af 26 § 1 mom. samt 30 § i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883;

n:o 45, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om meddelande af lagbestämmelser beträffande rätt att inför domstolar och andra myndigheter företräda bolag och vissa föreningar; samt

n:o 46, i anledning af väckta motioner om ändring i dels vissa §§ af lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896, dels 6 § af förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 9, äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden n:is 15 och 16.

*Om ersättning
för utarbetan-
de af register
till riksdagens
protokoll
m. m.*

Föredrogos å nyo statsutskottets den 19 och 22 innevarande månad bordlagda memorial n:o 41, angående ytterligare ersättning åt herr J. Johansson för det af honom utförda uppdraget med utarbetande och utgifning af registret till Riksdagens protokoll med bihang för åren 1867—1899 m. m.

Herr Ljungberg: Det har någon gång blifvit sagdt, att ehuru Riksdagen har till pligt att vaka öfver en klok och sparsam hushållning med statens medel, gör den sig ofta, för egen del, skyldig till misshushållning med allmänna medel. Detta betänkande utgör ett mindre angenämt bevis på sanningen af denna sats. Registret i fråga har kostat för åren 1867—1899 88,040 kronor, och om man lägger dertill de kostnader, som åtgått för enahanda arbete för åren 1809—1867 och som utgör ungefär 33,000 kronor, skulle, med inberäknande af det tillskott af 3,000 kronor, som nu begäres till det hittills åtnjutna redaktionsarfvodet 11,300 kronor, den summa, som detta registerverk kostar, uppgå till 124,040 kronor. Det tyckes vara något väl starkt. Då emellertid det allra mesta af dessa mede redan utgifvits, vill jag för min del icke göra något yrkande. Jag har endast velat bemärka förhållandet, på det att en annan gång, om det skulle vara möjligt, Riksdagen och dess fullmäktige måtte vid likartade tillfällen iakttaga något större sparsamhet.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i nu föredragna memorial gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda den 19 och 22 innevarande april bordlagda utlåtanden:

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en Skånska husarregementets musikkassa tillhörig fastighet i Helsingborg,

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till indragna hospitalshemmanet $\frac{3}{8}$ mantal Lilla Råby n:o 16 i Malmöhus län hörande område m. m.,

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kungsladugården Borgholm i Kalmar län,

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af fyra till förra militiebostället $\frac{9}{16}$ mantal Gånarp n:o 4 i Kristianstads län hörande lägenheter,

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra profossbostället $\frac{1}{2}$ mantal Gånsta n:o 8 i Upsala län,

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående bildande af en fond för landtförsvarets byggnader och andra försvarsändamål,

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa kronan tillhöriga tomter inom Marstrands stad,

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af den kronan tillhöriga fasta egendomen n:o 10 i kvarteret Kulberget mindre i Stockholm,

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till landtörsvaret af mark vid staden Visby för Gotlands artillerikår,

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord, och

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af kronan tillhörig mark vid Koskullskulle grufva i Norrbottens län,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 19 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronoegendomar m. m.

Om försäljning af vissa kronoegendomar m. m.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Då vi samlades till detta riksmöte, var den allmänna tanken, att skogsfrågan skulle höra till de stora frågor, som skulle komma att föreläggas Riksdagen. Så har dock icke blifvit förhållandet. Men Kongl. Maj:t har framlagt en fristående fråga angående försäljning af mindre kronoegendomar för att derigenom bereda medel till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark. Kongl. Maj:t har dervidlag, stödjande sig på skogskomiténs och de flesta rådgifvande myndigheters uttalanden, föreslagit Riksdagen, att Riksdagen måtte bemyndiga Kongl. Maj:t att få försälja de kronoegendomar, som gifva 500 å 700 kronor i arrende. Statsutskottet har icke velat gå med på detta, utan funnit tillrådligt, att man för närvarande inskränkte försäljningen till de kronoegendomar, som gifva arrende af 500 å 600 kronor. Taxeringsvärdet på de egendomar, som Kongl. Maj:t föreslagit skola försäljas, uppgår till ungefär 7,800,000 kronor, och taxeringsvärdet å de egendomar, som utskottet funnit kunna försäljas, uppgår till nära 3,800,000 kronor. Om man nu antager, att försäljningsvärdet blir 50 proc. högre än taxeringsvärdet, kommer det i förra fallet att uppgå till omkring 11,700,000 kronor och i senare fallet efter utskottets för-

Om försäljning af vissa kronoegendomar m. m.
(Forts.)

slag till 5,700,000 kronor. Nu kan det synas, att dessa summor äro ganska aktkningsbjudande, men om man tänker sig, att ifrågasvarande kronoegendomar äro utarrenderade på 20 år, och det icke kan ifrågakomma att försälja dem, förrän arrendetiden är ute, och då köparen eger rättighet att inbetala köpeskillingen med en sjettedel om året under de sex år, som följa på försäljningen, är det tydligt, att summan icke verkar så betydande. Den kommer att inflyta under en period af omkring 26 år enligt Kongl. Maj:ts förslag med i medeltal 450,000 kronor årligen och enligt utskottets förslag med ungefär 220,000 kronor årligen. Det kunna ju herrarne inse, att med sistnämnda summa kommer man icke långt, då det är fråga om att bilda statsskogar i vårt vidsträckta land. Det har på mig verkat nedslående att se, att utskottet nedprutat Kongl. Maj:ts enligt min tanke mycket väl motiverade förslag, och det har verkat såsom ett olycksbådande förebud för de stora skogsfrågor, som, temligen säkert, komma att föreläggas oss nästa riksdag, ty huru divergerande än åsigtarna må vara om huru dessa skogsfrågor böra lösas, hafva hittills alla skogsvänner tyckts vara eniga om att det vore nyttigt och klokt, i fall man ökade statsskogarnes antal och storlek här i landet. På sista åren har en liflig verksamhet i detta hänseende fortgått, och denna verksamhet har möjliggjorts genom stora extra anslag, som Riksdagen med frikostig hand beviljat, men dessa penningar äro snart slut, och då kommer denna storartade verksamhet för skogsinköp att nedgå till en relativ obetydlighet. Och det förstå herrarne nog, att under de tider, som nu äro, kan man icke våga hoppas på några stora extra anslag för detta ändamål.

Herr af Burén, som insett detta, har velat afhjelpa det genom att i sin motion föreslå, att ett lån å 5,000,000 kronor skulle för detta ändamål upptagas. Hans motion är nu fallen, men det ber jag få säga, att hade jag i dag åtta dagar sedan haft en aning om att statsutskottet skulle vilja pruta på ifrågasvarande kongl. proposition, skulle min ärade vän, herr af Burén, åtminstone haft en vapen- dragare här i kammaren, då han kämpade för sin idé.

Jag har sökt få se, hvilka skäl utskottet haft för sin nedprutning, men jag har hvarken funnit dem många eller vägande. Det hufvudsakliga tyckes vara, att statsutskottet fäst sig vid de betänkligheter, som vissa Kongl. Maj:ts befallningshafvande uttalat om vidare utsträckt försäljning af kronoegendomar, men jag får säga, att jag finner, att departementschefen så väl bemött dessa betänkligheter, att jag icke kan finna, att statsutskottet borde låtit sig öfver höfvan af dem oroa.

Jag anhåller, herr grefve och talman, på de skäl, jag nu anfört, om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Sjöcrona: Såsom kammarens ledamöter behagade inhemta på sid. 13 i utskottets betänkande, har jag i afgifvet underdånigt yttrande återopat mina den 15 juni 1881 och den 29 april 1887

afgifna utlåtanden i då förevarande frågor om försäljning af kronans utarrenderade egendomar samt förklarar mig fortfarande vidhålla de deri uttalade åsigter om behovet och lämpligheten deraf, att staten bibehölle sina jordbruksfastigheter för utarrendering, enär staten derigenom kunde bereda tillfälle till gagnande verksamhet för dugliga jordbrukare, hvilka icke egde tillräckligt kapital till förvärfvande af egen, för deras verksamhetsförmåga passande jordbruksfastighet.

Om försäljning af vissa kronoegendomar m. m.
(Forts.)

Det synes mig vara en mycket viktig och beaktansvärd statsuppgift, som jag här påpekat. Jag anser visserligen önskvärdt och lämpligt, att staten ökar sina skogsegendomar, och jag har i det förstnämnda utlåtandet af år 1881 ifrigt förordat, att de medel, som kunde inflyta genom försäljning af statens jordbruksfastigheter, skulle användas, icke såsom då var ifrågasatt till afbetalning å statskulden, utan för inköp af skogsegendomar; men jag kan icke inse, att man för skogsintressets skull skall förbise jordbruksintresset. Jag kan därför icke anse lämpligt eller önskvärdt, att man nu fattar ett beslut, i enlighet med hvilket man skulle ytterligare utsträcka försäljningen af statens mindre jordbruksfastigheter.

På grund häraf skall jag, herr talman, tillåta mig yrka bifall till den af herrar P. Pehrson, C. Persson och A. Petersson vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Wijk: Såsom den förste ärade talaren redan påpekat, har utskottet icke tillstyrkt Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet, utan inskränkt sig till att tillstyrka försäljning af hemman med till och med 600 kronors arrende. Kongl. Maj:ts förslag innebär ju det, att ytterligare skulle säljas öfver 500 hemmansdelar, mellan 500 till och med 700 kr. arrende, och då man nu vet, att ännu i denna stund omkring ett lika stort antal finnes, som skola realiseras, som uppgå till 500 kronor, skulle derigenom under de kommande 20 åren icke mindre än 1,000 sådana hemman försälas. Detta har utskottet för sin del funnit vara att gå alldeles för bröstgänges till väga, och utskottet har ju häri stöd i uttalanden från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i åtskilliga län. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala län säger t. ex., att försäljningen af en så stor mängd hemman skulle verka menligt på försäljningsvärdet, och flera andra Kongl. Maj:ts befallningshafvande hafva på olika skäl afstyrkt försäljningen.

Den förste ärade talaren sade, att genom detta utskottets förslag skulle naturligtvis — och deri har han fullkomligt rätt — de tillgångar, som Kongl. Maj:t beräknat skola inflyta för inköp af skogar, i väsentlig mån begränsas. Men de 500 hemman med ett arrende af intill 500 kronor, som återstå att försälja, jemte de 266 hemman med intill 600 kronors arrende, som utskottet föreslår att afyttra, skulle likväl belöpa sig till ett sammanlagdt taxeringsvärde af omkring 8 millioner kronor, och då försäljningsvärdet anses uppgå

Om försäljning af vissa kronoegendomar m. m. till 50 % förhöjning af taxeringsvärdet, skulle det inflyta en summa af 12 millioner kronor.

Det är fullkomligt riktigt, som äfven yttrades af samme talare, att detta fördeladt på 26 år är en ganska obetydlig summa. Detta erkänner jag villigt. Jag tillhör visserligen dem, som vilja att statens skogar skola förökas, men för min del står jag på den uppfattningen, att det icke bör ske genom att sälja jordbruksdomäner, utan hellre då derigenom, att man anslår en viss t. ex. 10 procent af inflytande skogsmedel. Tillsammans med de medel, som skulle inflyta af domänerna under dessa 26 år, skulle man då kunna åstadkomma ett ganska vackert resultat.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Tamm, Hugo: Då i frågan framkommit ett yttrande, om jag icke fattade orätt, gående ut derpå, att vi icke skulle vidtaga någon försäljning af dessa kronoegendomar, och således, att man icke skulle erhålla de medel till skogsinköp, som utskottet föreslagit, hvilket yrkande gjorts af talaren på skaraborgsbänken, synes mig detta bero derpå, att han häri ser en antagonism mellan ett intresse, som han gerna befordrar, jordbruksintresset och skogsintresset. Detta är en åskådning jag för min del icke riktigt kan fatta. Skadas på något vis jordbruksintresset derigenom, att dessa domäner öfvergå till sjelfegande hemman, från arrendegårdar till gårdar, som innehafvas med eganderätt? Det har visat sig, att detta går utmärkt väl och lätt för sig, och vanligen hafva vi ansett det vara för landet af en särskildt både konserverande och gagnelig verkan, att så mycket jordbruk, så många egolotter som möjligt ligga i fasta händer. Det skapar en annan och bättre stadga, om jorden eges af den, som brukar densamma, än om den blott innehafves af en arrendator. Jag är dessutom öfvertygad, att den komme på detta sätt att skötas bättre än vid utarrendering. Således kan jag från det rena jordbruksintressets ståndpunkt icke finna annat än gagneligt, att på detta sätt ifrågavarande hemman öfverflyttas till sjelfegande, och på samma gång vinner jag ju dermed ett mål, om hvars vikt vi allesammans här torde vara fullt eniga, då vi ju anse, att säkraste sättet att konservera Sveriges kanske dyrbaraste egendom är, att så mycken skog som möjligt ställes under statens ego. Då jag alltså ej kan finna jordbruksintresset lida skada af här föreslagna åtgärder, som deremot bestämdt gagna skogsintresset, och då slutligen denna försäljning komme att tänjas ut under så lång tid, att ingen som helst rubbning, vare sig i afseende å arrendatorerna eller i andra afseenden komme att inträffa, får jag för min del sluta mig till Kongl. Maj:ts förslag, till hvilket jag, herr grefve och talman, också anhåller om bifall.

Herr Billing: Det hade icke varit min mening att uppträda i frågan af skäl, som herrarne lätt inse, då ärendet ligger bra mycket

vid sidan af sådant, som jag haft med att göra; jag skulle icke heller hafva gjort det, om här icke ett så kraftigt yrkande på bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet framkommit. Då jag i utskottet stått på samma sida som reservanterna herr Pehr Pehrson med flere och i utskottet verkligen talat för denna reservation, ehuru jag ej velat anteckna mig såsom reservant, anser jag mig nu böra säga några få ord.

Om försäljning af vissa kronoegendomar. m. m. (Forts.)

Motiveringen för Kongl. Maj:ts förslag i motsats till utskottets utgår från intresset att skaffa allt större och större areal skogbärande mark, och det är ett intresse, som man ju vill dela, men äfven en annan synpunkt, som är den för reservationen egentligen bärande, gjorde sig gällande i utskottet med stor kraft, och det är den sociala synpunkten. På dessa små kronodomäner sitta ett stort antal arrendatorer, hvilka der väl försörja sig, och på grund af optionsrätten har vanligen samma familj suttit der generation efter generation. Innehafvarne hafva kunnat berga sig och hafva haft en säkert grundad och fast ställning. Om nu dessa små kronoegendomar säljas, äro ofta och kanske i de flesta fall, såsom af talaren på skaraborgsbänken samt äfven af reservanterna från Andra Kammaren uppgifves, dessa arrendatorer icke i stånd att köpa dem och blifva sjelfegande. Hvad blir då af dessa många små arrendatorer? Deras ställning i socialt hänseende kommer ju att blifva mycket prekär. Det var denna sociala synpunkt, som framhölls med intresse och kraft från reservanternas sida i statsutskottet, och det var den jag icke kunde göra mig fri ifrån, då jag i statsutskottet stälde mig på samma sida som de. Jag vill nu icke yrka bifall till reservationen, då jag icke ser någon möjlighet att för densamma här vinna majoritet, men hemställer till kammaren, att den ville bifalla utskottets förslag, hvilket går en medelväg mellan de två åskådningarne.

Grefve Wachtmeister: Ett par ord till svar på hvad herr Wijk sade.

Herr Wijk framstälde såsom en mycket farlig sak, att ungefär tusen kronoegendomar vore afsedda till försäljning under de kommande 20 åren, och fann det vara en våldsamt öfverflyttning af eganderätten. Jag är icke af samma åsigt som han, då jag tror, att denna öfverflyttning kommer att ske ganska omärkligt och i alla fall hafva med sig den goda följden, att nu varande arrendatorer blifva egare till dessa egendomar. I vår tid, då man så mycket talar om nödvändigheten att skapa egna hem, tror jag det vara att gå emot en sund utveckling, då man talar för bibehållandet af en arrendatorsklass, när denna kan ersättas af sjelfegande jordbrukare.

Äfven omnämnde herr Wijk, att vissa Konungens befallningshafvande uttalat sig i den riktningen, att försäljningen af ifrågasvarande kronohemman skulle blifva ganska svår att genomföra. Jag vill blott säga, att erfarenheten i stort sedt bestämdt uttalat sig för att det skulle gå ganska lätt att sälja dem.

Om försälj-
ning af vissa
kronoegen-
domar m. m.
(Forts.)

Herr Wijk sade vidare, att han gerna skulle vara med om anvisande af en viss årlig procent af skogsmedlen till inköp af skog. Jag tror, att vi icke så mycket få fästa oss vid detta löfte; skogskonjunkturerna äro, såsom vi veta, i nedgående, och när, såsom jag föreställer mig kommer att ske, skogsmedlen minskas, lär man icke vilja vara med om att anvisa vissa procent af skogsmedlen för ifrågavarande ändamål.

Herr Wijk: Då jag förra gången hade ordet, försvarade jag utskottets hemställan, och jag uttalade då icke min innersta uppfattning af frågan. Jag står emellertid på den ståndpunkt — och i utskottet förklarade jag detsamma — att jag icke alls vill sälja kronans domäner, och jag skulle helst anslutit mig till herr Pehrsons m. fl. reservation, men då jag tror mig veta, att det blåser en stark skogsvind i Riksdagen, har jag funnit klokast ansluta mig till utskottets förslag, då det åtminstone stannar med försäljning af 600 kronors arrendehemman. Försäljningen af dessa domäner är för mig ej tilltalande, då man af ekonomiskt kraftiga arrendatorer skapar ekonomiskt svaga hemmansegare, detta åtminstone i många fall. Hvarför gå dessa hemmansdelar vid försäljning upp i 50 proc. högre pris än taxeringsvärdet? Jo, naturligtvis därför, att merendels å dem finnes skog, och dessutom till följd af de billiga betalningsvilkoren, då köpesumman erlägges under sex år utan ränta. Arrendatorn blifver ofta egare af hemmanet, men då också mången gång på skogens bekostnad, som realiseras till köpeskillingens erläggande, och den nye hemmansegaren står sig sämre än arrendatorn.

Dessa arrendatorer sitta såsom fideikommissarier och bruka jorden väl till egen och jordbrukets nytta; skulle motsatsen, i enstaka fall, inträffa, förloras optionsrätten, som naturligtvis är en stark sporre för dem att väl sköta hemmanet.

Har velat uttala detta såsom min egen uppfattning.

Friherre Sparre: Jag ber först att till alla delar få instämma i hvad min ärade kamrat på jemtlandsbänken yttrat. Det kunde väl hafva varit likgiltigt, om detta blifvit sagdt af mig eller icke, men hvarför jag egentligen begärt ordet är för att bemöta en invändning från biskop Billings sida. »Om man säljer ifrågavarande kronoegendomar», säger han, »hvar gör man då af de förutvarande arrendatorerna? Huru skola de lefva?» Ja, jag vill säga, att jag har en erfarenhet, som går i sådan rigtning, att, då man säljer dessa små kronoegendomar, deras kvarstannande uti de förra arrendatorernas händer just är det vanligaste. Någon anledning till farhåga finnes således icke, i alla fall icke för de trakter, der jag har min verksamhet. Huru det förhåller sig i Skåne eller andra sydliga delar af Sverige, derom eger jag icke kännedom, men, som sagdt är, i de bygder, der jag har min verksamhet, går det, i stort sedt, just i den rigtning, att arrendatorerna köpa de små gårdarne, när de

säljas. Det kan ju icke behöfva tilläggas, men jag vill ändå särskildt betona såsom en enligt min åsigt ytterst vigtig sak, att de små jordbrukarne sjelfva ega sin torfva; den skötes på helt annat sätt af en egare än af en arrendator. Af detta skäl instämmer jag, såsom förut nämndt, i herr Hugo Tamms yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Om försäljning af vissa kronoegendomar m. m.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och 3:o) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr P. Pehrson m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till det under 2:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Wijk* begärde votering, hvarefter och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets i dess utlåtande n:o 53 gjorda hemställan, såvidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, skall bifalla denna framställning oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstning företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—44;

Nej—59.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 19 och 22 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 42, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t

angående revisionen af aktiebolags och registrerade föreningsars för ekonomisk verksamhet räkenskaper och förvaltning.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

*Om äväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning
m. m.*

Herr Leman: Som kammaren behagade finna, hafva fyra af Första Kammarens ledamöter inom utskottet reserverat sig mot denna punkt, dock, i följd af tidens knapphet, utan att angifva några skäl för reservationen. Jag anhåller därför nu att få med några ord redogöra för de skäl, som för mig och antagligen äfven för mina kamrater varit afgörande.

Det första hufvudskälet är, att det gäller såsom en regel för all lagstiftning, att lagstiftaren bör foga sig efter det pulserande lifvet och ej handla eller stifta lag tvärt emot detta, att lagstiftningen således icke i förväg bör ingripa, då nya företeelser uti affärslifvet visa sig, utan gifva sig till tåls samt afbida, huru de samma utveckla sig, och först *sedan* gripa in i syfte att antingen stäfja uppkomna missförhållanden eller främja och stärka goda och sunda förhållanden. Om nu utskottets framställning skulle bifallas, och Kongl. Maj:t sedan i anledning af Riksdagens skrivelse skulle framlägga ett förslag till lag i angifna syftet, skulle, derest förslaget blefve antaget, en dylik lag så att säga blifva sväfvande i luften. En sådan lag förutsätter nemligen tillvaron af ett ordinarie revisorsstånd. Först när ett sådant existerar och blifvit på frivillighetens väg anlitadt, först då kan det vara på tiden att möjligen gripa sig an med en sådan lagstiftning som den här ifrågasatta, men för min del tror jag, att det kommer att dröja mycket länge, innan den tidpunkten är inne.

Jag skall bedja att få fästa uppmärksamheten på hvad gällande aktiebolagslag stadgar i afseende å revisorernas funktioner. Der förekommer följande stadgande: »Revisor skall ega ständigt tillgång till bolagets eller föreningens alla böcker, räkenskaper och andra handlingar, och må af honom begärd upplysning angående förvaltningen ej af styrelsen förvägras». I det komitébetänkande, som låg till grund för lagen, anmärktes om denna bestämmelse, att »då revisionsinstitutionen på detta sätt får karakteren af ett oafbrutet fungerande, ansvarigt uppsigtsråd, torde man ega grundad anledning till den förhoppning, att revisionen skall för framtiden komma att innebära en mera verksam kontroll än hittills ofta nog varit fallet». Det var nog ock allas mening, att så skulle blifva förhållandet. Nu förekommer emellertid, att i en mängd bolag, särskildt bankbolag, revisorerna uti vissa bolag måste infinna sig en gång i månaden, i andra en gång i veckan för handlingars gransk-

ning. Huru är det då tänkbart, att man på alla orter i Sverige skulle kunna erhålla lämpliga revisorer? I Stockholm torde detta visserligen icke möta några svårigheter, men öfver allt annorstädes, å landsbygden, tror jag, att svårigheterna skulle i detta afseende blifva mycket betydliga, och skulle åter revisorer på requisition resa från Stockholm en gång i veckan eller en gång i månaden, blefve nog detta ganska betungande för bolagen.

*Om åväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning
m. m.
(Forts.)*

Vidare är att bemärka, att icke endast uti en mängd äldre af Kongl. Maj:t fastställda bolagsordningar, utan äfven i en stor del efter den nya aktiebolagslagens utfärdande tillkomna bolagsordningar finnes stadgadt, att revisorererna skola väljas *inom bolaget*. Då kan man fråga: Om den föreslagna lagen utfärdades, skall den verka retroaktivt och skall man tvinga in dessa bolag under den nya lagstiftningen? Jag tror icke, att detta skulle gå för sig, och icke heller vore det väl lämpligt att från de nya bestämmelserna undantaga de bolag, hvilka uti sina bolagsordningar hafva intagen berörda föreskrift. Och slutligen skulle förslaget blifva lag, hvarför skulle denna då endast gälla aktiebolag och registrerade föreningar, men icke bankbolag och ömsesidighetsföreningar? Jag hänvisar för öfrigt till hvad Andra Kammarens tillfälliga utskott yttrat öfver förslaget om bildande af en kår af legaliserade revisorer. Utskottet säger: »I enlighet med hvad utskottet i fjorårets utlåtande framhöll, anser det fortfarande, att någon *förpligtelse*, vare sig för kommuner, bolag, eller föreningar, att anlita legaliserade revisorer ej bör, åtminstone tills vidare, förefinnas».

Det var det första hufvudskälet, att, om jag så må säga, lagen skulle komma att sväfva i luften samt strida emot nu gällande lagbestämmelser.

Det andra hufvudskälet är, enligt mitt förmenande, att denna lag skulle gifva en alldeles för vidsträckt rätt åt en minoritet. Hvar och en, som ingår uti ett aktiebolag, bör i och med detsamma hafva klart för sig, att han är underkastad majoritetens beslut och att han derefter har att foga sig. Utskottet påpekar en bestämmelse om att $\frac{1}{10}$ af aktieegarne kan påkalla bolagsstämma. Mycket riktigt, men detta är en mycket ofarlig bestämmelse; ty derigenom tillerkännes icke åt minoriteten någon *beslutanderätt* i bolagets angelägenheter. Men enligt förslaget skulle minoriteten kunna besluta att tillkalla en annan revisor. Ofta kan ock förhållandet vara, att en viss bolagsminoritet kan komma i strid mot majoriteten och på grund af vissa intressen uti konkurrerande bolag vilja skada bolaget. Man bör därför, tror jag, iakttaga mycken försigtighet, om man vill gifva åt en bolagsminoritet för stor rätt.

Jag vill slutligen blott påpeka, att denna fråga äfven varit före i Tyskland och att i den tyska aktiebolagslagen finnes ett stadgande rörande denna sak, men der är minoritetens rätt betydligt mer kringgärdad, än hvad här är föreslaget. Der är stadgadt följande: »Efter ansökning af aktieegare, hvilka innehafva $\frac{1}{10}$ af utgifna aktier,

*Om åväga
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning
m. m.
(Forts.)*

eger vederbörande landträtt att för pröfning af något vid bolagets grundande inträffadt förhållande eller af något icke mera än två år före ansökningens ingifvande inträffadt förhållande rörande skötseln af bolagets affärer eller dess liquidation utnämna revisorer; detta dock endast för så vidt en på bolagsstämma (Generalförsamling) gjord framställning om granskning blifvit tillbakavisad och inför domstolen anföras sannolika skäl, att oredlighet eller grofva förnärmelser af lag eller bolagsordning utöfvats. Sökandena måste tillika hos domstolen deponera sina aktier, intill dess domstolen meddelat utslag, samt dessutom visa antagliga skäl, att de innehaft samma aktier under minst sex månader från senaste ordinarie bolagsstämma. Styrelsen skall höras öfver ansökningen, och domstolen eger förordna, att säkerhet skall ställas. Om ansökningen att revisorer måtte förordnas blifver afslagen, eller om sökandenas anmärkningar visa sig vara ogrundade, så äro de aktieegare, hvilka icke handlat i god tro, skyldiga att, en för alla och alla för en, till aktiebolaget utgifva ersättning för den skada, som bolaget kan hafva lidit genom deras tillvägagående».

I Tyskland har man alltså öfverlemnadt åt domstolen den mycket diskretionära rätten att efter en ingående pröfning afgöra, huruvida en extra revision skall ega rum, och dessutom äro, såsom kammaren hörde, föreskrifter gifna angående skyldighet för dem, som opåkalladt framställt ett yrkande om extra revision, att utgifva skadeersättning.

På grund af hvad jag nu anført får jag yrka afslag å utskottets framställning under denna punkt.

Herr Hedenstierna: Minoritetens rätt står nu allestädes så långt framme på dagordningen, att det kan vara skäl, att äfven Riksdagen tager denna rätt under öfvervägande och till Kongl. Maj:t aflåter begäran om utredning, om och i hvad mån man bör inrymma bolagsminoriteten rätt att inkalla en särskild revisor, då minoriteten anser sådant för sig nödvändigt. Jag har icke utaf hvad den ärade reservanten nyss yttrat blifvit öfvertygad om rigtigheten af de skäl, hvilka han ansett tala för afslag å denna utskottets hemställan, utan jag vill därför nu helt enkelt yrka bifall till utskottets utlåtande i punkten 2.

Herr Pettersson: Det är en mycket vanskelig sak att söka uppträda till förmån för ett lagutskottsutlåtande med de namn å reservanter, som återfinnas under detta, men då det förekom åtskilligt uti den förste talarens anförande, som jag icke kan lemna oemotsagdt, och då jag dessutom en gång förr i denna kammare, nemligen år 1895 under debatten om aktiebolagslagen, haft tillfälle uttala samma uppfattning som den, hvilken återfinnes uti utskottets föreliggande hemställan, anhåller jag att få yttra några ord till förmån för den samma.

Det sades af den förste talaren, att lagstiftningen skall rätta

sig efter det pulserande lifvet. Ja, mina herrar, detta är teoretiskt sedt en utmärkt sats, men om det pulserande affärslifvet hotar råka in på afvägar, som man önskar hämma, om i den allmänna affärsrörelsen förekomma missbruk, vare sig att detta missbruk tager sig form af majoritetsförtryck eller annat, då torde tiden vara inne för lagstiftaren att uppställa vissa skrankor för att hejda en dylik osund utveckling af affärslifvet.

*Om äväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning*

*m. m.
(Forts.)*

Den förste talaren redogjorde något för den utländska lagstiftningen i detta ämne; jag skall anhålla att få lemna några ytterligare tillägg härtill.

I den tyska handelslagen af den 10 maj 1897 förekommer det stadgande, som herr Leman anförde, men det är i sjelfva verket icke så inskränkt, när man besinnar lagens innehåll, utan har en vida större utsträckning, så att författningen t. ex. afser äfven kommanditbolag. Äfven i England hafva liknande bestämmelser i syfte att skydda minoritetsrätten blifvit införda. Sålunda eger, enligt en bestämmelse i Industrial and provident societies act af 1893 vederbörande registrator rätt att under vissa förhållanden utse en revisor för granskning af ett bolags räkenskaper, om endast 10 stycken delegare derom förena sig, och beträffande aktiebolag är uti Building societies act af 1894 denna kontroll ännu mera utsträckt, i ty att registratorn med statssekreterarens samtycke kan för ett aktiebolag förordna en inspektör att granska alla bolagets åtgöranden, om endast en tiondedel af delegarne det begära.

Så förhåller det sig med den moderna lagstiftningen i främmande länder, men huru är det nu i detta fall hos oss? Det finnes här ingen lagstiftad trygghet för småkapitalet. De mindre intressenterna kunna visserligen gifva sitt missnöje till känna, påkalla bolagsstämmor och göra uppskofsyrkanden, men allt detta är endast chimärer, hvarpå de ingenting vinna i sak. Man säger, att det lilla kapitalet har icke något att göra i bolagen, och att, om man går in såsom mindre delegare uti ett bolag, man måste vara beredd att underkasta sig hvad bolagsmajoriteten beslutar. Ja, men hvilken majoritet? Ett antal småkapitalister bilda tillsammans ett aktiebolag. Bäst det är befinna de sig uti ett helt annat sällskap än från början, en ring har bildat sig, aktierna hafva bytt plats, så att majoriteten samlats på ett par händer, och minoriteten måste gifva sig på nåd och onåd. På sådant förfaringssätt hafva vi åtskilliga exempel i hela landet från Skåne upp till Norrland. Man kan icke hindra små kapitalister att gå in i bolag, icke förmena dem att såsom andra söka göra sina små tillgångar så fruktbärande som möjligt; det beror på det allmänna vinstbegäret, det vill vara med och söker sig i allt fall dit. Och huru, mina herrar, är revisorernas egen ställning, när de blifvit valda af en allena herrskande majoritet af några få personer? Jo, lika med de mindre aktieegarnes, ej säkrare, i det att de, som tillsatt dem, kunna äfven afsätta dem. Eljest kan man icke förklara hvad vi fått bevittna efter den nya aktiebolagslagens tillkomst, nemligen

Om åväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning
m. m.

(Forts.)

att revisorer låta välja sig, hvilka för sitt uppdrags fullgörande af styrelsen mottaga föreskrifter, hvilka knappast öfverensstämma med gällande lagar och författningar, eller då de, på sätt nyligen inträffat, (jag vill icke anföra något namn) undandraga sig eller försumma att granska och tillse, huruvida ett stort bolags lager och inventarier existera annorstädes än på papperet.

En förändring synes verkligen här vara af nöden. Staten sjelf är för att bevaka sina intressen aktieegare i ett bolag och representerar den försvinnande minoriteten af endast fyra aktier, under det att majoriteten samlad på en hand bjuder ut eganderätten till hela företaget i främmande land. Kronans ombud har uttalat en önskan, att staten borde hafva rätt insätta en revisor; det vore ju icke ur vägen, om staten egde rätt att följa bolagets förvaltning och räkenskaper.

Jag finner i detta lagutskottets betänkande ett återförande på rätta vägar af hvad man tänkte sig, när man skref aktiebolagslagen, och vid det förhållande, att affärlifvet i våra dagar närmar sig allt mer och mer åt associationshållet, hvilket åter är en sjelftvungen sak för oss, som äro mindre kapitalstarka än andra länder, är en sådan lagstiftning särskildt i vårt land nödvändig.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Sörensson: Herr Lehman har gifvit åt denna fråga en räckvidd, som den enligt utskottets förslag icke eger. Han har framställt saken så, som om här vore fråga om en ovilkorlig *skyldighet* att tillkalla en legaliserad revisor, men så är icke förhållandet. Utskottet har endast velat åt minoriteten inrymma detta såsom en *rättighet*. Det är obestriddigt, att revisorsvalen nu ofta kunna gifva anledning till anmärkningar. Understundom låta revisorerna betala sig ett ganska drygt arfvode, från hvilket de icke gerna vilja afstå. De afstå då hellre från att göra anmärkningar. Man invänder, att ledamöterna i styrelsen få ej sjelfva deltaga i revisorsval. Detta är nog sant, men huru lätt kan icke en sådan bestämmelse kringgås! Valet utfaller nog ändå efter styrelseledamöternas vilja, om de än icke sjelfva aflemna sina röster.

Herr Leman förklarade, att det skulle blifva svårt att erhålla skickliga revisorer för ett och annat bolag. Jag undrar verkligen, huru mycken hänsyn man i allmänhet plägar taga till revisorernas *lämplighet* för deras uppdrag. Jag tror, att man ganska ofta väljer revisorer utan att närmare klargöra sig deras kompetens med hänsyn till det uppdrag, hvarför de väljas.

Jag tror det föreslagna sättet är ett steg i rätta riktningen mot det önskvärda målet, att minoriteten må få rättighet att under vissa förutsättningar tillkalla en revisor. Skola tre sådana väljas, skulle minoriteten få utse *en* och majoriteten *två*.

Orsaken hvarför jag reserverade mig var den, att jag antog, att saken skulle lättare gå för sig genom att höja minoriteten till $\frac{1}{5}$

af de vid stämman närvarande aktieegarne. Men i öfrigt och i allt väsentligt är jag med utskottet ense och får därför, sedan jag nu redogjort för meningen med min reservation, anhålla, att kammaren ville bifalla utskottets hemställan.

*Om åväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning*

*m. m.
(Forts.)*

Herr Hummel: Jag har begärt ordet för att tillkännagifva min åsigt, att det vore synnerligen lyckligt, om man genom den ifrågasatta skrivelsen skulle kunna få till stånd officiellt erkända sakkunnige och edsvurne revisorer. Den erfarenhet jag eger från en icke så liten affärsverksamhet gör, att jag måste finna det fullt riktigt, att minoriteten i ett bolag, derest förhållandena sådant påkalla, får rättighet att tillkalla en dylik revisor. Det är ju här icke fråga om att förskaffa minoriteten någon makt gent emot bolagets majoritet, utan endast om rättighet att få full och klar kännedom om ett bolags verkliga ställning för att derefter bedöma värdet af sitt delegareskap, och jag vet icke, hvad en majoritet i själfva verket skulle kunna hafva att deremot erinra. Tvärtom kunde ju majoriteten äfven hafva fördel derutaf, då det kan inträffa, att för majoriteten ofördelaktiga rykten smyga ikring, hvilka då skulle kunna bemötas af en från den officielle revisorn afgifven upplysande förklaring. De af bolagsstämman valda revisorerna, hvilka icke alltid äro inne i bokförings-sättet och ha tid att så fullständigt som önskligt verkställa revisionen, böra icke heller hafva något emot en sådan någon gång påkommen extra revision, som ju kan vara i mångt och mycket upplysande och vägledande. I många fall torde det ock blifva till stor nytta för en affär eller ett bolag att från ett sådant håll få vitsord om sin ställning och att med tillhjälp af fackmän få sina inventari värden bedömda, förutom det värdefulla biträde dylika revisorer kunna lemna vid bokslutets uppgörande. För kreditgifvaren bör det äfven vara synnerligen förmånligt att kunna stödja sig på ett officiellt och opartiskt intyg om en affärs soliditet och skötsel. Jag anser slutligen, att det skulle vara förenadt med en särskild fördel att få tillgång till sådana revisorer efter själfdeklarationens införande.

Jag anhåller alltså att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Hasselrot: Den ärade talare, som först yttrade sig till förmån för utskottets hemställan, framställde såsom en hufvudanledning till bifall till utskottets förslag, att man borde förskaffa trygghet i bolagen åt det mindre kapitalet. I detta yttrande ligger en temligen svår anklagelse mot våra bolag i allmänhet, en anklagelse, hvars befoegenhet jag beder att få bestrida. Jag har den uppfattningen, att det alldeles öfvervägande antalet af bolag i vårt land skötes på ett sådant sätt, att det icke medför någon fara för de i dessa bolag insatta penningarna. Jag erkänner dock på samma gång, att förr i verlden dessa val af revisorer skedde temligen likgiltigt, temligen på måfå, och att så efter gammal slentrian i ett och annat fall ännu eger rum. Men jag beder att få fästa uppmärksamheten på att

*Om åväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning
m. m.*

(Forts.)

genom lagen af 1895 hafva väsentligt förändrade, betryggande bestämmelser införts; revisorerna få icke väljas för längre tid än två år i sänder, och de hafva således intet större intresse att rätta sig efter styrelsen, ty de veta, att de icke få sitta längre än två år, och de kunna när som helst entledigas. Härtill kommer, att styrelsen icke får deltaga i detta val. Sant är visserligen, att detta stadgande kan i viss mån kringgås; men om ett större antal aktier äro utfärdade för styrelsens ledamöter, fordras en mycket stor hänsynslöshet för att till en bolagsstämma ändra detta, då det gäller val af revisorer. Dertill kommer äfven, att revisorerna genom den nya lagen fått en utsträckt ansvarighet. Den är mig veterligen ännu icke utkräfd, men låt den blifva utkräfd i några fall, der revisorerna genom värdslöshet och försummelse vållat bolaget förlust, så få vi nog sedan slippa höra talas om slappa och liknöjda revisorer. I det fall, som åberopats af en föregående talare, är jag för min del fullt öfvertygad, att ett åtal mot revisorerna skulle leda till ersättningsskyldighet. Således tror jag, att den nuvarande lagen gifver allt väsentligt, som man kan fordra. Om man detta oaktadt vill hafva bestämmelser, som gifva minoriteten rätt att tillsätta en revisor, så påstår jag, att tidpunkten dertill ännu icke är inne. Om det skall stå i lagen, att en minoritet skall få en legaliserad och särskildt kvalificerad revisor, så är det statens skyldighet att tillse, att sådana finnas att tillgå för alla de bolag, som bestämmelsen skulle afse. För närvarande förefinnas ett par små institutioner i sådant syfte. Låt dessa institutioner på naturligt sätt utveckla sig; låt allmänheten så småningom få förtroende för dem, så kan möjligen i framtiden den nu ifrågasatta lagstiftningen komma till stånd. Men om man nu på rak arm skall legalisera en revisorsstam, undrar jag, huru det skall ordnas med examina och kompetensvilkor. Om lagstiftningen, så att säga, tillhandahåller en sådan kår, har man också anspråk på att de skola kunna fullgöra sitt uppdrag. Och då vågar jag påstå, att det skall blifva svårt nog att finna personer, dugliga på alla områden, som kunna ifrågakomma. En revisor är kanske skicklig uti att granska t. ex. liffförsäkringsbolags rörelse och räkenskaper, men han duger icke att granska ett stort industriellt bolags; och skola revisorerna uppdelas i speciella grupper för ena eller andra slaget af bolag, möter detta stora svårigheter. Vill man återigen välja dem endast såsom siffergranskare utan annan betydelse än dessa nu hafva, så förefaller det mig, att man gör ett större nummer af saken än den förtjenar, ty siffergranskare får man äfven under nuvarande förhållanden, utan att någon särskild revisorskår dertill utbildas.

Jag kan härjemte icke underlåta att framhålla den fara, som för ett bolag kan ligga deruti, att ett konkurrentbolag köper in sig till $\frac{1}{10}$ af aktierna i det förra bolaget och sätter in en revisor, som tager reda på för bolagets framtid och bestånd kanske synnerligen viktiga saker.

Jag tror, att man med varsam hand bör röra vid dessa för-

hållanden och att för närvarande tillräckliga skäl icke förefinnas för att besvära Kongl. Maj:t med en så sväfvande skrifvelse som den nu föreslagna. Och tillåter jag mig därför yrka afslag å utskottets hemställan.

*Om äväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning
m. m.*

(Forts.)

Herr Dieden: Den fördel, man afsett med detta förslag, skulle icke endast tillgodokomma minoriteten i ett bolag, utan många derutanföre, särskildt dem, som stå i affärsförbindelse med detsamma, och dem, som äro sinnade att deri förvärfva aktier och följaktligen äro i behof af säker kändedom om bolagets affärsställning.

Den siste talaren sade, att delegare i ett bolag skulle kunna köpa $\frac{1}{10}$ -del af aktierna i ett konkurrentbolag och på sådant sätt få in en revisor, som toge reda på ställningen, i afsigt att främja de förres intressen, till skada för konkurrentbolaget. Nej, det är väl icke meningen, att den minoritet, som begär, att en offentlig revisor skall tillsättas, också skall välja denne; utan tillkallas en offentlig revisor, föreställer jag mig, att det blir hos någon myndighet eller korporation, han skall requireras.

Herr Leman sade, att en revision skulle oafbrutet fortgå. Det kan den nog göra, men herrarne veta väl, att i de flesta fall pågår revision endast under loppet af några dagar fram på nyåret, sedan bokslutet hunnit upprättas. Visserligen är en revisor berättigad att när han vill under räkenskapsåret granska räkenskaperna. Men detta är en rättighet, hvaraf ju en sådan revisor, hvarom fråga nu är, icke behöfver begagna sig. Att resa från en ort till en aflägsen sådan hvarje vecka — som här blifvit antydt — kan naturligtvis icke komma i fråga för denne revisor.

Att framhålla revisionsförhållandena i Tyskland som föredöme efter allt hvad vi läst om bolagskracher, svindlerier och bedrägerier, tycker jag är litet egendomligt. Hade minoriteten der kunnat få fram en särskild revisor, så hade kanske många af dessa ekonomiska vedervärdigheter inom bolagslifvet uteblifvit.

Utskottet begär nu icke, att $\frac{1}{10}$ -del af aktieegarne skall hafva rätt att begära en revisor; i afseende å minoritetens storlek voro åsigtorna olika inom utskottet, man talade om $\frac{1}{10}$ -del, $\frac{1}{5}$ -del, ja, till och med $\frac{1}{4}$ -del. Derför står i utskottets hemställan endast »en minoritet», och det öfverlemnas åt Kongl. Maj:t att pröfva, hvad som i detta hänseende kan vara det lämpliga. Här är intet bestämdt förslag, som säger, att så och så skall det tillgå vid hvarje revision, utan endast en hemställan, att Kongl. Maj:t skall taga under öfvervägande, om och huru saken möjligen kan och bör ordnas.

Jag beder att få yrka bifall till lagutskottets framställning.

Herr Swartz: Då jag för min del till fullo delar de åsigheter, som uttalats särskildt af herr Pettersson, skall jag bedja att få med några ord ytterligare utveckla min ställning till denna fråga.

*Om äväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning*

*m. m.
(Forts.)*

Jag tror ingen skall kunna eller vilja neka till, att bolagsstiftningen har gjort vårt land en mycket stor tjänst; genom möjligheten att sammansluta sig till bolag har vårt land fått ett uppsving i ekonomiskt afseende, som eljest icke skulle hafva kommit detsamma till del. Men jag tror också, att de senare tidernas erfarenhet gifver vid handen, att vissa faror lura i denna anordning med afseende å bolag, och jag tror, att man måste se till, att dessa faror i möjligaste mån undvikas och aflägsnas, på det att alltid de välsignelsebringande verkningarna måtte kvarstå och kunna vidare utveckla sig.

En af dessa faror synes mig vara, att en minoritet, den må vara huru stark som helst, alltid kan blifva utsatt för att förtryckas af majoriteten, och detta kan mer än väl ske just genom det sätt, hvarpå böckerna föras. För att komma under fund med de felaktigheter, som dervid förekomma, är det nödvändigt, att en revision eger rum. Men majoriteten kan vara hänsynslös — jag tror icke det saknas bevis för att så varit, är och torde blifva förhållandet — och drager sig under sådana förhållanden ej för att tillsätta sådana revisorer, att det ytterst gagnar majoritetens syften. Man har hänvisat till det ansvar, revisorerna äro underkastade, om de förbigå åtgärder, som strida mot lag och författning. Men jag tror, att det finnes en hel del åtgärder, särskildt inom bokföringen, som visserligen icke kunna sägas ådraga dem, som vidtagit dessa åtgärder, eller dem, som granskat bokföringen, ett laga ansvar, men som i alla fall äro af den beskaffenhet, att de icke lända bolaget i dess helhet till gagn, ehuru väl de kunna vara till speciellt gagn för en majoritet af delegarne. Majoriteten kan hafva sådana intressen i bolaget, som stå i direkt strid mot bolagets egentliga syfte, och den kan begagna bolaget och dess medel för att främja sådana syften, som strida mot bolagets intressen i dess helhet och således framför allt mot minoritetens. Jag tror således icke, att det är tillräckligt att hänvisa till det ansvar, revisorerna ådraga sig, för den händelse de äro med om verkligt olagliga handlingar. Att då åt minoriteten inrymma det vapen, som ligger i möjligheten att, om en minoritet af tillräcklig styrka sammansluter sig om en sådan begäran, få en fullt opartisk och sakkunnig revisor tillsatt, synes mig vara något, som en rätt-tänkande människa icke borde motsätta sig.

Nu säges, att det är för tidigt att stadga något sådant; vi hafva inga kvalificerade revisorer. Nej, det må vara; jag erkänner, att så är förhållandet. Men skall det därför anses för tidigt att skrifva till Kongl. Maj:t och begära, att Kongl. Maj:t måtte se till, huru vi skola kunna få sådana revisorer, och att bestämmelser för dem utfärdas, som passa in på de nuvarande förhållandena? — Jag beder att få erinra derom, att kammaren har beslutat att till plenum näst efter detta nu pågående uppskjuta behandlingen af ett dess tillfälliga utskotts utlåtande med hemställan om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, »det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida en kår af fullt utbildade revisorer må anses behöflig, och i så fall

hvilka åtgärder må vara erforderliga för att bereda denna kår en lagligen erkänd, med ansvar förenad ställning, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen må kunna för-
anleda.» Nu säger man: vi hafva ännu icke begärt några legaliserade revisorer, därför skola vi afslå denna framställning. När vi sedan komma till frågan om att begära legaliserade revisorer, säga samma personer antagligen: Nej, vi hafva afslagit den begäran, på grund af hvilken vi skulle göra denna framställning, alltså hafva vi nu ingen anledning att göra den.

*Om äväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning
m. m.*

(Forts.)

Det vill synas, som om man erkände det berättigade uti och behovet af att få en sådan revisorskår, som är ifrågasatt, och jag har icke hört någon opponera sig mot sjelfva denna sak. Då bör man väl icke nu lägga den tufvan i vägen, som stjelper hela lasset och omöjliggör att få den framställning till stånd, som är föreslagen.

Herr Leman sade, att äfven om man får sådana revisorer, så uppstå svårigheter, då de ju skola resa omkring i landsorten och deltaga i revisionsarbetet; det kan gå för sig i Stockholm, men icke i landsorten. Jag förstår icke, hvarför en revisorskår icke kan hafva ombud i landsorten; icke behöfva alla sitta i Stockholm. Jag är öfvertygad, att i den mån en sådan kår kommer till stånd, får den användning icke endast när en minoritet begär det, utan äfven i andra fall, så att den mer än väl får tillfälle till sysselsättning i både den ena och andra stora staden utom Stockholm. Derfor tror jag, att denna farhåga är skäligen obefogad.

För min del anhåller jag alltså, då jag till fullo instämmer i det syfte, som föranledt lagutskottet att göra den framställning, som här gjorts, och då jag anser, att det är nödvändigt, att man nu beslutar i öfverensstämmelse med denna framställning, på det att man sedermera må blifva i stånd att just framställa en begäran om anskaffande af sådana revisorer, som här äro i fråga, och gå vidare på den väg, som ligger före, att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Åkerman: Jag är alldeles förekommen af den siste talaren. Jag begärde nemligen egentligen ordet med anledning af att såväl herr Leman som herr Hasselrot såsom motskäl mot bifall till utskottets hemställan framhållit, att vi ju icke hade tillgång till några sådana revisorer som dem, hvarom nu vore fråga. Jag ville också därför, såsom den föregående talaren nu redan gjort, erinra om, att det under mer än en veckas tid på föredragningslistan stått ett betänkande från denna kammars tillfälliga utskott n:o 1, i hvilket betänkande såsom vilkor för tillstyrkandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande behovet af anskaffande af legaliserade revisorer uppstälts, att kammaren skall hafva bifallit någon del af hvad herr Wavrinsky har hemställt i den motion, som här nu är under behandling, och den del deraf, som tillfälliga utskottet dervid afsett, är just denna andra punkt i detta betänkande, som berättigar en viss minoritet

*Om åväga-
bringande af
sakkunnig
revision af
aktiebolags
förvaltning
m. m.
(Forts.)*

inom ett bolag att fordra användning af en legaliserad revisor. Om man nu i dag säger: det finnes inga sådana revisorer, hvarför vi skola afslå förslaget, och nästa lördag förklarar, att då detta förslag fallit i dag, så behöfva vi inga revisorer, kommer man ju in i en kretsgång. Denna fråga är uppdelad i två afdelningar, och ett bifall till utskottets förslag i dag är vilkor för bifall till hvad som förekommer om lördag.

Medan jag har ordet, vill jag framhålla en sida i afseende å nyttan af dessa legaliserade revisorer, en sida af saken, som efter mitt förmenande för litet framhållits, men som spelat en icke oväsentlig roll för bestämmande af det tillfälliga utskottets åsigt i frågan, nemligen den tysthetspligt, som skulle kräfras af dessa revisorer. Det säges, och enligt mitt förmenande med rätta, att redan nu finnes tillgång på skickliga revisorer. Dessa hafva emellertid vanligen förut varit tjänstemän hos andra bolag, och jag vet, att mångt bolag dragit sig för att använda aldrig så skickliga revisorer, som förut varit tjänstemän i något närbeslägtadt bolag, d. v. s. sådant, som drifver ungefär samma rörelse. Man anser sig nemligen kunna befara, att dessa genom att få en inblick i det bolags affärer, som ifrågasatt att taga dem till revisorer, skola, då de icke genom ed äro bundna till tystnad, lemna uppgifter till det konkurrerande bolag, i hvars tjänst de förut varit anställda, och derigenom skada det förra. Jag tycker således, att det icke kan skada, om man får edsvurne revisorer, som icke få yppa hvad de fått reda på i det bolag, der de reviderat.

Jag beder därför också, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hasselrot: Endast ett par ord med anledning af de två siste talarnes yttranden.

Såvidt jag förstår, kan ett beslut i föreliggande fråga icke på något sätt prejudicera kammarens beslut i den andra frågan. Hvad jag förut påpekat är det olämpliga uti att i en lag inränga en bestämmelse om rätt för en minoritet att begagna en revisorskår, som icke finnes och icke på länge hinner att blifva färdig. Deremot ser jag icke det minsta hinder för att, om kammaren finner det lämpligt, en kår af revisorer bildas, på sätt ifrågasattes i det tillfälliga utskottets betänkande, utan att lagen gifvit minoriteten rätt att använda den. Det blir nog för öfrigt icke endast minoriteten, som kommer att använda dessa edsvurne revisorer, utan i många fall kommer nog majoriteten att begagna dem. Låt således en kår växa upp och komma till användning, så blir det nog sedan tillfälle att i lagen inrymma en rätt för minoriteten att använda den. Ännu är det enligt mitt förmenande för tidigt.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hem-

ställt samt vidare på afslag derå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 2 af sitt utlåtande n:o 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—74;

Nej—39.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 19 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag. *Angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag.*

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle till afgörande företagas sålunda, att först föredroges paragrafvis utskottets deri framlagda förslag till lag med slutmeningen, ingressen och rubriken sist samt derefter utskottets i utlåtandet gjorda hemställan, äfvensom att af lagförslagets text icke skulle uppläsas andra delar än de, beträffande hvilka uppläsning begärdes.

Utskottets förslag till lag angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag.

1 §.

Godkändes.

2 §.

Herr Asker: Lagutskottets förslag till lag i nu föreliggande fråga skiljer sig från Kongl. Maj:ts derutinnan, att enligt utskottets

Angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft lagade utslag.

förslag den, som blifvit dömd till straffarbete på viss tid, fängelse eller arrest, skall vara berättigad förklara sig nöjd med utslaget och undergå bestraffningen endast på grund af bevis från domaren eller rätten, utan att utslaget ansetts behöfva företes, under det att enligt Kongl. Maj:ts förslag sjelfva utslaget måste vid bestraffningens verkställande hafva kommit den verkställande myndigheten till handa.

(Forts.)

Utskottet stöder sig i sitt uttalande på en af högsta domstolen vid förslagens granskning gjord förklaring, att det skulle i detta fall gå för sig att endast åtnöja sig med ett bevis. Men med den erfarenhet jag har angående verkställighet af straff ansluter jag mig obetingadt till Kongl. Maj:ts förslag och vill såsom skäl härför framhålla, huru viktigt det är, att sjelfva utslaget och icke ett bevis om ådömd bestraffning ligger till grund för straffets verkställande. I ett utslag får icke och kan icke gerna inkomma något fel, men i ett bevis kunna lätteligen insmyga sig uttryck, som gifva anledning till missförstånd.

Till ådagaläggande af huru långt det kan gå, när man stöder sig endast på domarens bevis, ber jag få åberopa ett exempel. Under min tjensteutföring har det nemligen händt, att en person, som på grund af underrätts utslag var ådömd en månads fängelse, sedermera efter straffets aftjenande företedde bevis derom, att han öfverklagat underrättens utslag i högre instans. Lyckligtvis hade jag bevis i min hand, att underrättens utslag icke var öfverklagadt, och detta fritog naturligtvis mig från allt ansvar, men den, som utfärdat det felaktiga beviset, måste sedermera godtgöra fången den frihetsförlust han åtminstone för tidigt måst undergå. Antag nu, att en person, som blifvit af underrätt dömd till urbotas bestraffning, några dagar derefter infinner sig för att erhålla bevis om bestraffningen, huru lätt kan det icke då hända — helst om den, som utfärdar beviset, icke är samma person, som meddelat utslaget — att ett felaktigt bevis utfärdas? Nu säger lagutskottet på sid. 8, att det är obestriddt, att föreliggande förslag i den form lagutskottet gifvit detsamma skulle komma att underlätta vederbörande myndigheters befattning med straffets verkställande. Men mig synes det lika väl kunna anses obestriddt, att det mången gång kommer att försvåra verkställandet af bestraffningen. Jag anser därför, att, för att undvika alla missförstånd vid verkställandet af bestraffningen, såsom ett oeftergiftigt vilkor bör stadgas, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, att utslaget först skall hafva kommit vederbörande myndighet till handa, innan straffet verkställas; och på grund häraf får jag hemställa om afslag å utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts förslag i fråga om såväl 2 § som 3 §.

Herr statsrådet Hammarskjöld: På sätt den siste talaren framhöll, består skiljaktigheten mellan Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag under denna punkt deruti, att enligt utskottets förslag verkställigheten skall kunna börja, så snart den dömde för-

klarat sig nöjd blott på ett *bevis* om domens innehåll, utan att sjelfva domen kommit honom till handa. Den fördel, utskottet genom denna anordning vill vinna, skulle naturligtvis vara den, att det ifrågasatta beviset skulle kunna utfärdas snabbare och med mindre tidsutdrägt än sjelfva utslaget. Det förutsättes följaktligen, att beviset skall utgöra ett sammandrag af utslaget och utfärdas med en alldeles särskild brådska. Men det låter nog icke förneka sig, att, huru höga tankar man än må hafva om de funktionärer, hvilka skulle utfärda såväl utslag som bevis, det under sådana omständigheter lätteligen kan inträffa, att felaktigheter eller åtminstone otydligheter insmyga sig i beviset, hvilket skall affattas såsom ett sammandrag af sjelfva utslaget och expedieras i största hast.

*Angående
verkställighet
i vissa fall af
straff, ådömdt
genom icke
laga kraft
egande utslag.*

(Forts.)

Enligt utskottets förslag skall emellertid äfven utslag utfärdas och komma den dömde, fången, till handa, men det är meningen, att han skall förklara sig nöjd redan på grund af det utfärdade beviset. Det vill nu verkligen synas, som om man borde se till, då man inbjuder en dömd person att afsäga sig klagorätten, att afstå från besvärstidens begagnande och förklara sig nöjd i förväg, att man förser honom med ett så fullständigt material som möjligt för fattandet af detta beslut, så att han icke blir nödsakad att på egen risk bedöma, huruvida han kan behöfva ytterligare upplysningar, utöfver hvad som står i beviset, huruvida han således kan behöfva tillgång till ett fullständigt utslag.

Hvad beviset skall innehålla, är i utskottets förslag angifvet endast på det sätt, att det skall utgöra »bevis om den ådömda bestraffningen och hvad i öfrigt genom utslaget blifvit den dömde ålagdt». Såsom redan framhållits i högsta domstolens af utskottet åberopade utlåtande, är detta emellertid icke tillräckligt. Det ligger ju i öppen dag, att beviset dessutom måste innehålla uppgift först och främst derom, huruvida utslaget blifvit understäldt högre rätts pröfning, i hvilket fall någon nöjdförklaring icke kan ifrågakomma. Äfven i åtskilliga andra afseenden behöfver beviset innehålla uppgifter, som icke innefattas under detta uttryck »den ådömda bestraffningen, och hvad i öfrigt genom utslaget blifvit den dömde ålagdt». Ännu så länge är den nya bevisningslagen icke antagen, och ingen kan med säkerhet afgöra, huru det kommer att gå med den saken. Bli den icke antagen, kommer man att stå inför möjligheten, att den dömde för någon af de förbrytelser, för hvilka han blifvit åtalad, ställas under framtiden. Nog är detta en sak, som han bör veta, innan han förklarar sig nöjd med utslaget. Man kan naturligtvis invända, att han här som eljest hört utslaget uppläsas muntligt vid rätten. Men, mine herrar, förutsättningen för behofvet af de skriftliga handlingarne, för betänketiden och allt detta är just, att man måste tänka sig, att den dömde icke, i häpenheten vid utslagets muntliga afkunnande, kan göra sig rätt reda för hela dess innehåll. Beviset måste naturligtvis äfven innehålla upplysning, huruvida den dömde blifvit ålagd någon straffpåföljd, förlust af medborgerligt förtroende

Angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag. eller dylikt, hvilket för honom måste vara af största betydelse. Vidare måste beviset innehålla ett angifvande af brottet och af lagrummet och icke blott af straffet. Jag tror icke, att det för en person kan vara likgiltigt, huruvida han har blifvit dömd till så eller så långt straff, t. ex. för oloflig sjelftägt eller för snatteri, som ju i framtiden kan medföra återfallspåföljd; för hvilken resa han blifvit dömd bör han också med säkerhet veta, innan han kan förklara sig nöjd.

(Forts.)

Nu kan man ju säga — och något sådant blefve helt säkert också förhållandet, om utskottets förslag blefve lag — att detta kan komma att kompletteras genom administrativa föreskrifter. Man kan på administrativ väg utfärda närmare föreskrifter om bevisets innehåll och till och med dervidlag fastställa ett formulär, hvilket enligt gifven anvisning skall ifyllas. Ja, det är sant, att den utvägen står till buds, men på detta sätt kommer ju ännu mera uppenbart hela effekten af den föreslagna ändringen att hvila på administrativa föreskrifter, om hvilkas närmare innehåll i denna stund ju naturligtvis icke från någon sida något med full bestämdhet kan sägas.

Utskottet påpekar sjelft i sitt betänkande, att den föreslagna ändringen förutsätter jemkningar i icke så få författningar af olika natur. De administrativa författningarna må nu blifva underkastade jemkning, det är ju icke en så stor affär, men värre är det, att, såsom utskottet påpekat, den föreslagna ändringen förutsätter en jemkning uti åtminstone *en* lag af civillags natur, hvilken jemkning sålunda förutsätter Konungs och Riksdags samverkan efter högsta domstolens hörande. Detta är lagen, innefattande vissa bestämmelser om beräkning af strafftid af den 1 juli 1898, hvars första paragrafs första moment lyder: »Vid verkställighet af utslag, hvarigenom någon, som hålles häktad, blifvit dömd till straffarbete eller fängelsestraff, skall, i händelse utslaget eger laga kraft den dag, då det ankommer till den myndighet, som har att om verkställigheten förordna, strafftiden räknas från nämnda dag, men i annat fall från den dag, å hvilken den dömd i föreskrifven ordning förklarar sig nöjd med utslaget eller detta eljest emot honom vinner laga kraft.»

Det är uppenbart, att det upplästa lagrummet förutsätter, att utslaget skall vara ankommet till den verkställande myndigheten, innan nöjdförklaring kan komma i fråga. Om man nu tänkte sig den föreslagna ändringen upphöjd till lag, utan att samtidigt jemkning egt rum uti 1898 års lag, komme det att uppstå rätt stora tolknings-svårigheter, hvilka utan tvifvel skulle föranleda, att 1898 års lag redan vid nästa riksdag måste underkastas jemkning. Innan detta skedde, komme således alltid under någon tid tolknings-svårigheter eller ännu värre olägenheter att framträda. Högsta domstolen har nu, såsom nyss åberopats och erinrats, tillstyrkt en ändring i den föreslagna rigtningen. Häri vill jag gerna se ett bevis för, att den föreslagna ändringen i och för sig är möjlig. Men högsta domstolen har naturligtvis icke haft någon anledning att ingå på ett påpekande

derutaf, hvilka jemkningar och ändringar i andra lagar och författningar måste förutsättas för den ifrågasatta åtgärden. Den uttalar sig för önskvärdheten af en sådan ändring i och för sig, men har icke pröfvat, huruvida den sålunda förordade ändringen skulle föranleda ändringar i andra lagar, såsom t. ex. just 1898 års lag.

Jag skulle vilja resumera, hvad jag nu sagt, sålunda, att om än utskottets förslag icke kan betecknas såsom omöjligt att acceptera — hvarom jag nu icke vågar bestämdt yttra mig — synes mig dock ett antagande af utskottets förslag sätta på spel obestridliga fördelar för ernående af en temligen tvifvelaktig vinst.

Angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag.
(Forts.)

Herr Berlin: I olikhet med de tvenne föregående talarne hyser jag tvekan om lämpligheten af att antaga Kongl. Maj:ts förslag med bibehållande af bestämmelsen i andra paragrafen derom, att utslaget vid tiden för förklaringens afgifvande skall hafva kommit vederbörande myndighet till handa. Om denna bestämmelse skall kvarstå, fruktar jag, att, med undantag för de fall, som röra arreststraff, den föreslagna lagen icke kommer vare sig att verka till lättnad i de stora och många svårigheter, som möta för de exekutiva myndigheterna vid verkställandet af straff, särskildt sådana, der fängelse blifvit ådömdt och den dömde i sammanhang med utslagets afkunnande blifvit försatt på fri fot, eller att uppfylla det andra ändamålet, man med densamma afsett, nemligen att tillika bereda möjlighet för den dömde att, så fort ske kan, kunna få undergå det straff, som han förskylt. Det berättigade i denna min farhåga tror jag skall komma att visa sig, om jag jemför verkställigheten i det förutnämnda fallet, sådan den nu ter sig, och verkställigheten, sådan den skulle komma att utfalla vid tillämpningen af den här föreslagna lagen.

Jag utgår då från den synpunkt, som förhållandena här i Stockholm erbjuda. Här har sedan lång tid tillbaka följts det tillvägagångssättet, att rådsturätten, omedelbart efter det att en häktad person blifvit dömd, till öfverståthållareembetet skickat ett bevis, eller, såsom det här kallas, en promemoria, innefattande uppgift om, att den och den dagen den och den fången blifvit ådömd det och det straffet samt om rättens beslut, att han skall försättas på fri fot. Å detta bevis tecknas nu öfverståthållareembetets order om frigifningen, hvarefter beviset skickas ned till häktet för verkställighet af ordern. Det händer då mycket ofta, att den dömde anhåller att genast få aftjena sitt straff. Med sträng tillämpning af 1873 års förordning kan detta dock icke gå för sig, utan han afvisas. Han försättes alltså på fri fot, men han vet, att lång tid icke kommer att förflyta, innan han å nyo blir föremål för efterspaningar, häktas, sättes in i ransakningsfängelse och skickas till vederbörande straffanstalt. Då nu utslaget omsider kommer och skall verkställas, har ett af de två fallen inträffat: Antingen är den dömde, såsom ofta händer, lösdrifvare, och då har han, för att undgå bestraffningen, gifvit sig af

Angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag. till landsorten; ett tidsödande och fruktlöst arbete med hans efterspanande resulterar då oftast i en efterlysning. Eller också har han har nu, sedan han kom på fri fot, å nyo skaffat sig sysselsättning; han har då lika stort intresse som den förre af att hålla sig undan. I båda fallen är den dömde lika ifrig att undgå straff, lika ifrig, som han, innan han försattes på fri fot, var att få aftjena detsamma.

(Forts.)

Det ligger väl ändock någonting för billighetskänslan stötande deruti, att en person, som har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande och efter eget erkännande eller bindande bevisning blifvit fäld till straff, då han vill undergå detta straff, icke skall kunna få göra detta, utan afvisas för att efter någon tids förlopp åter häktas och å nyo insätts i ransakningsfängelset, för transport till vederbörande straffanstalt. Detta förorsakar ock staten ganska afsevärdt ökade underhållskostnader. Och tänker jag särskildt på förhållandena i Stockholm, så förorsakas ganska stora olägenheter derutaf, att ett visst slags fångar utan tvingande nödvändighet skola, om jag så får säga, i dubbla omgångar trafikera ett fängelse, som är högst otillfredsställande i utrymmesafseende, men der man emellertid nödgas taga emot ett fångantal af inemot 11,000 per år.

Lagstiftningen, sådan den nu är, är således otillfredsställande. Det återstår då att se till, om den efter den nya lagens antagande skulle blifva bättre, derest den förutnämnda bestämmelsen bibehölles. Det kommer då, synes det mig, att tillgå på samma sätt som för närvarande. Den dömde kommer tillbaka till fängelset, han är af domstolen förklarad icke vidare vara häktad, han begär att genast få aftjena sitt straff, men på ett bevis från rätten får verkställighet ej ske, utslaget finnes naturligtvis icke till hands, och han måste afvisas.

Hade man nu i stället haft rättighet att grunda verkställighet på ett sådant bevis, om hvilket lagutskottet framställt förslag, skulle den dömde genast kunna sättas in och aftjena sitt straff, hvarigenom alla förut omnämnda olägenheter skulle vara undanröjda.

Nu säger man visserligen, att det dock finnes ett fall, då lagen kommer att bereda möjlighet för till fängelsestraff dömde att genast få aftjena sitt straff, det fall nemligen, då den dömde är på fri fot. Ja, men detta inträffar så ytterst sällan. Af de 248 verkställighetsbeslut angående till fängelse dömda personer, hvilka af öfverståhållarembetet meddelades under förlidet år, afsågo högst 8 sådana fall, i hvilka den dömde, då utslaget meddelades, befann sig på fri fot. Dessa personer, som vistas på fri fot under ransakningen, utgöras i allmänhet af individer, som aldrig sjelfvilligt komma och begära att få aftjena sitt straff. Vanligen får man, beträffande dem, vänta med verkställigheten, till dess Kongl. Maj:t meddelat utslag i målet och afslagit en nådeansökan. Jag vill derfor hemställa, att lagutskottets utlåtande måtte bifallas.

Jag ber att få tillägga några ord med anledning af hvad ut-

skottet i dess utlåtande åberopat rörande erfarenheten från öfverståthållareembetet i afsende å de ifrågasatta bevisen. Det har här i Stockholm under åtminstone sextio år praktiserats i afseende å de till straffarbete dömda, att liknande bevis eller promemrior, som dem jag nyss nämnde, af rådstufvurätten lemnas jemväl rörande de till straffarbete dömda. En dylik promemoria delgifves då fången omedelbart efter det han kommit tillbaka från ransakningen. Han har sålunda dels afhört utslaget, då han stod inför rätta, dels ytterligare fått del af hvad promemorian innehåller. Sedan derefter två hela dagar förgått, får fången förklara, huruvida han är nöjd eller missnöjd med den honom ådömda bestraffningen, hvarefter han i det förra fallet omedelbart efter det utslaget ankommit kan afsändas till straffanstalten. Under de två dagarne har man nemligen kunnat göra i ordning alla härför erforderliga handlingar. Detta är en obestriddlig lättnad för den dömda, som ju får beräkna strafftiden från dagen för nöjdförklaringen och får afgifva denna utan att afvakta utslagets ankomst.

Angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke låga kraft egande utslag.
(Forts.)

Gent emot den förste talaren, då han sade, att ett bevis kan blifva felaktigt, under det att ett utslag icke gerna kunde blifva det, ber jag få nämna, att under den tid, jag sysslat med verkställighetsåtgärder, det aldrig har inträffat, att ett sådant bevis icke korrekt och exakt återgifvit, hvad som blifvit i utslaget fastställt. Min tjenstetid är ju emellertid icke så lång, och jag har därför sökt skaffa mig kännedom om, huruvida något dylikt inträffat under den föregående tiden. Jag har för den skull meddelat mig med en gammal man, hvilkens minne går tillbaka till år 1843, då han började sin bana i Stockholms rådstufvurätt, och han har förklarat, att han aldrig hört, att något missöde inträffat med dessa bevis. Det förhåller sig äfven så, att dessa bevis så att säga nagelfaras betydligt noggrannare än utslagen, i det att bevisen underskrifvas af rättens alla tre ledamöter, men utslaget expedieras medelst protokollsutdrag. Hvad beträffar det material, på hvilket den här åberopade erfarenheten blifvit byggd, så är det så pass både rikhaltigt och omvexlande, att jag vågar påstå, att det i det fallet måste anses vara tillfyllestgörande. Sålunda utgjorde under förlidet år antalet verkställighetsbeslut — förvandlingsbeslut oräknade — nära 1,100, af hvilka 545 rörde straffarbete, och de kunna under närmast föregående år beräknas hafva utgjort i medeltal 1,000 per år. Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan slutar med att yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Sandqvist: Någon särskild förkärlek för den af lagutskottet uti § 2 insatta bestämmelsen om utfärdande af bevis har jag ingalunda, men jag tror dock, att denna bestämmelse bör vara temligen oskadlig. I ett fall kan den dock hafva sin nytta med sig. Att man skulle behöfva befara, att beviset kunde blifva felaktigt, tror jag visserligen icke. Den fördel, utskottets förslag innebär gent emot Kongl. Maj:ts förslag, är, att derigenom i viss mån kan ställas

Angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag.
(Forts.)

till rätta den försämring, som efter min uppfattning vidlåder det kongl. förslaget i afseende å tiden för straffets begynnelse. Enligt 1873 års förordning skall betänketiden utgöra två dagar, räknade efter det rättens utslag blifvit afkunnadt. Enligt Kongl. Maj:ts förslag åter skulle förklaringen gälla, »der utslaget vid tiden för förklaringens afgifvande kommit den myndighet till handa», som skall draga försorg om verkställigheten, och fången derjemte haft tillfälle att under två dagar betänka sig. Om nu detta blir lag, är det ju alldeles uppenbart, att begynnelsen af straffets verkställighet kommer att fördröjas utöfver den nu gällande tidpunkten. Enligt gällande bestämmelser skall en rådsturätt inskicka sitt utslag inom fyra dagar och en häradsrätt inom sex dagar efter afkunnandet. Dittills har det i öfverensstämmelse med gällande lag praktiserats så, att den tid, inom hvilken förklaringen skolat afgifvas, varit två dagar; men nu måste den, såvidt jag kan förstå, nödvändigtvis blifva sex dagar, om icke någon ändring sker uti hittills gällande föreskrift angående tiden för utslagets aflemnande. Lagutskottet har visserligen påpekat, ehuru efter mitt förmenande alldeles för lamt, att dylik förändring är nödvändig, men någonting i den vägen är ännu icke ifrågasatt. På grund af hvad jag ofvan anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rudebeck: Det beror i denna fråga derpå, huruvida man med den nu ifrågasatta lagändringen vill vinna någonting verkligt. Skall syftemålet med lagen vinnas, anser jag, att så icke blir med den affattning, lagen har i det kongl. förslaget. Det synes mig vara alldeles uppenbart, att det härutinnan förhåller sig så, som högsta domstolen anmärkt. Man måste naturligtvis betänka, att om en person, som vistas på fri fot, förklarar sig nöjd med det om honom meddelade utslaget, men icke kan få undergå straffet genast, utan måste afbida en tid, en vecka eller kanske ännu längre, innan han kan erhålla domstolens utslag, då har hela syftemålet att skyndsamt få börja aftjena straffet blifvit för honom förfeladt. Hans åstundan att, när han afgifvit sitt erkännande till brottet och sitt förklarande, att han åtnöjes med domstolens bedömande och bestämmande af straffet, få genast undergå det honom ådömda straffet kan ofta bero derpå, att han i och för sitt arbete, som han måhända har å annan ort, skulle hafva en afsevärd fördel af att få undergå sitt straff utan dröjsmål. Det synes mig ock ligga billighet deruti, att den dömde, utan att nödgas afvakta utfärdandet af ett fullständigt utslag, kan, då han förklarar sig med domen nöjd, genast få börja att aftjena sitt straff. Det har förefallit mig — liksom det äfven synts pluraliteten inom lagutskottet och ledamöterna af högsta domstolen — att detta är ett mycket beaktansvärdt förhållande, och att från lagstiftningens sida det berättigade deri, att den dömdes fördel i detta hänseende tillgodoses, varder erkänt, helst som det är obestriddigt, att dermed ock det allmännas intresse främjas. Men

genom bestämmelse, att utslaget i hufvudskrift skall uppvisas, innan straffet får gå i verkställighet, är föga vunnet i det syfte, hvarom fråga är, och ingen afsevärd förbättring i nuvarande förhållanden.

*Angående
verkställighet
i vissa fall af
straff, ådömdt
genom icke
laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Nu säger man här, att man bör lemna den dömda tillgång till ett fullständigare material, för att han skall kunna bedöma, huruvida han vill förklara sig nöjd med utslaget eller icke. Ja, vill man detta, då synes mig konsekvensen fordra, att man icke nöjer sig endast med ett utslag, som, i de flesta fall, är ytterst kortfattadt och icke lemnar den dömda mer material än ett bevis, utan då skall han hafva fullständiga protokoll. För min del anser jag icke, att något mer än ett bevis är behöfligt, ty är den dömda tveksam, vare sig om domstolen rätt bedömt hans gerning eller rätt afvägt straffet, så afgifver han icke sin nöjdförklaring, utan önskar betänketid, men för att kunna afgifva en förklaring, att han är nöjd eller i motsatt fall vill betänka sig eller besvära sig, är bevisets delgifning fullt tillräcklig, och här han dervid gifvit nöjdförklaring, bör den ock få gälla.

Den förste ärade talaren framhöll, att misstag och förvecklingar lätt skulle kunna uppstå, derigenom att verkställigheten fick grunda sig endast och allenast på ett bevis. Men häremot får jag säga, att jag för min del icke tror, att dessa farhågor äro berättigade, att man icke vinner trygghet för misstag genom att utbyta beviset mot ett utslag. Gent emot hvad denne talare anförde vill jag ock åberopa, hvad nyss en annan talare, äfven han med mycket rik erfarenhet på ifrågavarande område, framhöll, nemligen hurusom vid den domstol, vid hvilken väl de flesta sådana mål, hvarom här är fråga, förekomma, Stockholms rådstufvurätt i flera tiotal år så förfarit, att rätten genast efter utslagets afkunnande meddelat ett bevis i form af en promemoria, hvilken innehåller uppgift om det brott, för hvilket den tilltalade blifvit dömd, och det straff, som dervör blifvit honom ålagdt. På dessa promemorior, underskrifna af rådstufvurättens alla ledamöter, som dömt i målet, har verkställighet af ådömda straffet skett efter det den dömda afgifvit nöjdförklaring inom stadgad tid, och så har tillgått under en lång följd af år, utan att det mer än en enda gång visat sig en olikhet mellan promemorian och det sedermera inkomna utslaget, och då var förhållandet det, att promemorian var riktig, men utslaget felaktigt. Detta talar, enligt mitt förmenande, afgjort för, att promemorian eller beviset här kunna tillerkännas samma vitsord som ett utslag.

Det är ju alldeles gifvet, att i ett bevis likasom uti hvarje skriftlig handling ett fel kan insmyga sig, likasom tydligt är, att, om åt bevisen tillerkännes den betydelse, som lagutskottet velat tillerkänna dem i enlighet med högsta domstolens tillstyrkan, det ligger synnerlig makt uppå och en allvarlig maning för dem, som utfärda dessa bevis, att se till, att de blifva riktiga. Men detta är, enligt mitt förmenande, någonting, som ju alltid åligger hvarje tjänsteman, då han å tjänstens vägnar skall utfärda en handling, och jag förstår

*Angående
verkställighet
i vissa fall af
straff, ådömt
genom icke
laga kraft
egande utslag
(Forts.)*

icke, att man i detta fall mer än eljest behöfver befara ett åsidosättande af embetspligten derutinnan.

Det erinrades af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att, om utskottets förslag i nu förevarande paragraf blefve lag, en ändring i 1898 års lag, innefattande vissa bestämmelser om beräkning af strafftid, ock borde ifrågakomma. Utskottet har, såsom af dess motivering synes, tagit den frågan under öfvervägande, men utskottet var tveksamt, huruvida ordalydelsen i 1898 års lags första paragraf verkligen var sådan, att man kunde säga, att någon miss tydan skulle behöfva uppkomma, äfven om denna lagbestämmelse qvarstode oförändrad, fastän utskottet stannade vid att göra den erinran om detta, som i motiveringen förekommer. Äfven om man medgifver, att, såsom herr statsrådet framhöll — om jag fattade honom rätt — 1898 års lag tillkommit under förutsättning, att den handling, hvarå verkställighet skulle komma, vore ett utslag, så kan jag icke förstå, att det skulle med nödvändighet påfordras en förändring af denna äldre lag, i fall man skulle genom ny lag tillerkänna bevis samma giltighet som utslag. Ty det är väl ändå icke den skrifna handlingens benämning bevis eller utslag, som man bör fästa sig vid, utan dess innehåll, det beslut, som domstolen gifvit, och har den dömdes nöjdförklaring dermed skett i den form, som genom denna nya lag bestämmes, så gäller denna nöjdförklaring enligt min uppfattning sjelfva utslaget, hvarom 1898 års lag talar.

Jag återkommer till hvad jag från början tillät mig säga, nemligen att vill man verkligen vinna någonting med den lagändring, hvarom fråga är, så måste man taga utskottets förslag. Och enligt min uppfattning är en sådan lagändring för den dömde af synnerligen stor betydelse, ty att ett ringare straff, dermed han frivilligt förklarar sig nöjd, efter erhållen skriftlig del af innehållet, icke skall då få genast verkställas, utan att den dömde skall behöfva vänta under en rätt lång tid i afbidan på en ytterligare handling, som oftast icke är vidlyftigare än beviset, är ett missförhållande, som bör rättas, och vill man rätta det, så sker det icke genom att fordra ett utslag, utan genom att nöja sig med bevis. Och då det redan i praktiken visat sig, att sådant kan ske utan ringaste olägenhet, hyser jag icke någon farhåga för att bevis icke för framtiden skall visa sig lika tillräckligt som hittills, der det, visserligen vid sidan om nu gällande lag, med stor fördel användts.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Såsom af de föregående anförandena framgår, berör denna fråga två kategorier af dömda, nemligen dels sådana, som omtalas i 2 §, d. v. s. häktade, och dels — hvad som är hufvudsakliga ändamålet med den ifrågasatta lagförändringen — sådana, som icke äro häktade, men som skola undergå urbotstraff.

Hvad den första kategorien angår, så innehåller Kongl. Maj:ts förslag till nämnda paragraf hufvudsakligen detsamma som nu

gällande lag; och jag är alldeles viss om, att lagutskottet ej skulle hafva ifrågasatt ändring i den nuvarande bestämmelsen, att utslaget skall företes, om ej detta ansetts behöfligt för den andra kategoriens skull, d. v. s. den, som icke häktats, men dömts till urbota straff. Den siste talaren yttrade, att det vore mycket hårdt för en person, som dömts till några månaders fängelse eller straffarbete, att behöfva vänta på utslaget och ej kunna få genast verkställa straffet. Hvad landet beträffar, så lär det väl ytterst sällan hända, att en häradsrätt omedelbart efter slutad ransakning dömer en icke häktad person till urbota straff, utan detta uppskjutes väl nästan alltid till ett kommande rättegångstillfälle. När domen då afkunnas, är utslaget nästan alltid färdigt, och i så fall är det ju lika lätt att lemna utslaget som att lemna ett bevis. För dessa fall medför således det kongl. förslaget icke mera omgång än utskottets förslag. Men jag erkänner, att i städerna, särskildt i Stockholm, är det icke så, att utslaget ständigt kan vara lika fortfärdigt som ett bevis.

*Angående
verkställighet
i vissa fall af
straff, ådömdt
genom icke
laga kraft
egande utslag.*

(Forts.)

Hvad vinner man då genom att, såsom nu ifrågasättes, utbyta utslaget mot ett bevis. Jo, man vinner på sin höjd, att man vid några underrätter besparar den dömde en eller annan dags dröjsmål, derigenom att han får aftjena sitt straff på grund af bevis i stället för på grund af utslag.

Men hvartill leder denna bestämmelse, att den dömde skall kunna få aftjena sitt straff på grund af bevis? Jo, såsom herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nämnde, mången gång till olägenheter samt till svårighet för den dömde att bedöma, huruvida han skall förklara sig nöjd med utslaget eller icke. Det är ju icke sällan fallet, att utslaget, särskildt beträffande häktade, innehåller straff för fem, sex brott, t. ex. snatterier, bedrägerier, stölder på olika håll. Ett bevis kan ej innehålla mer än en summarisk redogörelse för att personen i fråga blifvit dömd för vissa uppräknade brott till visst straff. Det måste naturligtvis vara mycket svårt för den dömde att bedöma, huruvida han bör förklara sig nöjd med utslaget i sin helhet, innan han får se grunderna för och sammanhanget i detta utslag.

Jag tror således, att man vinner bra litet genom den föreslagna förändringen, men att man deremot förlorar reda, ordning och säkerhet. Beqvämighetssynpunkten är nog bra att taga vara på, men jag undrar, om man i fråga om sådana saker som verkställighet af fängelse- och straffarbetsstraff får låta beqvämighetssynpunkten vara bestämmande. Jag tror, att, vare sig man ser saken från statens eller den tilltalades synpunkt, det bestämmande bör vara, att man vinner så stor säkerhet som möjligt. Det är möjligt, att den tid, inom hvilken utslaget under nuvarande förhållanden skall expedieras, skulle kunna förkortas, och derigenom skulle man vinna ungefär detsamma som genom införandet af bestämmelsen om verkställighet af straff på grund af bevis. Skall ett bevis vara så fullständigt,

*Angående
verkställighet
i vissa fall af
straff, ådömt
genom icke
laga kraft
egande utslag.*

att det fyller det ändamål, för hvilket det är afsedt, så blir skilnaden mellan bevis och utslag icke stor.

Jag tillåter mig således att beträffande § 2 yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

(Forts.)

Herr Afzelius: Då jag saknar personlig erfarenhet på det område, som här är i fråga, hade jag ej tänkt besvära kammaren med något yttrande, men när meningarna hos dem, som hafva en sådan erfarenhet, temligen skarpt synas bryta sig mot hvarandra, ber jag att utan alla anspråk få säga, huru saken ställer sig för mig.

Derom tror jag icke man kan tvista, att med afseende å det praktiska ändamål, som skall uppnås, är Kongl. Maj:ts förslag icke lika tillfredsställande som utskottets. Utskottets förslag tillgodoser i vida högre grad det praktiska syfte, som man vill uppnå.

Men är det möjligt att genomföra detta syfte? Det skulle, som herrarne hört, gå ut på, att ett bevis af domaren skulle ersätta sjelfva utslaget, att på basis af detta bevis skulle den dömde få förklara sig nöjd och få börja verkställigheten af sitt straff. Det medför sålunda en väsentligt utsträckt tillämpning af grundtanken i förslaget. Är nu detta möjligt? I afseende å möjligheten tillåter jag mig åberopa, att högsta domstolen vid förslagens granskning — sjelf har jag ej deltagit i denna — enhälligt och bestämdt förordat en sådan förändring i propositionen; och i dag har inom denna kammare en ledamot med rik erfarenhet på detta område också förordat densamma. *Möjligt* är det väl således, det lär ej kunna nekas.

Men, säger man, det medför högst betydande svårigheter! Hvari bestå då dessa? Jo, naturligtvis deri, att beviset, för att kunna tjena såsom grundval för aftjenande af straff, måste hafva en viss utförlighet, en viss fullständighet. Det ställer på domarens ordentlighet och precision anspråk, som äro icke så obetydliga. Men jag frågar: äro dessa anspråk verkligen så höga, att man af den anledningen behöfver tveka? Jag tror, såsom här förut nämnts, att en domare får motsvara lika stora anspråk i många andra hänseenden, att man således äfven i detta afseende kan ställa sådana anspråk på domaren, och att man bör göra det, om man derigenom kan befördra en nyttig sak. Jag tror således, att det ej bör finnas den ringaste betänklighet mot att i hufvudsak antaga den ordning, som utskottet tänkt sig.

Men det sätt, hvarpå utskottet dervid gått till väga, kan det godkännas? Man har anmärkt, att, när utskottet angifver, hvad beviset skall innehålla, uppräknandet är ofullständigt. I beviset behöfver upptagas äfven annat än det särskildt angifna, innehållet behöfver åtminstone vidare preciseras, än hvad här skett. Detta är nog sant. Men herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet antydde sjelf, huru — såsom det mig synes på ett fullt tillfredsställande sätt — en expedient i detta afseende skall finnas för att

inom ramen af hvad utskottet föreslagit uppnå en dylik precisering. Det skall skall ske derigenom, att i administrativ väg utfärdas ett formulär för dessa bevis, som i hvarje särskildt fall behörigen ifylles. Dermed tror jag, att de omtalade svårigheterna äro till fullo afhulpna.

*Angående
verkställighet
i vissa fall af
straff, ädömdt
genom icke
laga kraft
egande utslag.*

En annan formel anmärkning mot utskottets förslag bestod deri, att utskottets förslag ej skulle öfverensstämma med 1898 års lag angående straffets beräkning. Jag erkänner befogenheten af denna formella anmärkning så till vida, att om det förslag, som utskottet här framställt, hade varit lag, då 1898 års lag skrefs, så hade visserligen den lagen kommit att lyda på annat sätt. Ordalagen äro icke kongruenta, och jag medgifver gerna, att det nog kunde vara önskligt, att nämnda lags 1 § blefve omskrifven. Men nödvändigt tror jag det icke vara, och jag vågar med bestämdhet påstå, att några praktiska olägenheter af denna bristande öfverensstämmelse ej komma att visa sig. Jag tror för visso, att hos de myndigheter, hvilka handhafva verkställigheten, icke kommer att råda någon som helst tvekan, huru lagen skall tillämpas.

(Forts).

Som sagdt, för mig ställer sig saken så, att de praktiska fördelarne af utskottets förslag framför Kongl. Maj:ts äro obestridliga, och att de formella betänkligheter, som kunna uppställas mot utskottets förslag, icke äro af synnerlig vikt. Vid sådant förhållande bör, enligt min mening, åt dessa betänkligheter icke tillmätas afgörande betydelse vid frågans bedömande.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, i enlighet med de under öfverläggningen framställda yrkanden, propositioner, först på godkännande af den föreliggande paragrafen samt vidare derpå att kammaren skulle godkänna motsvarande paragraf af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid fördragningen af lagförslaget.

*Ifrågasatt in-
dragning af
kronofogde-
tjensterna.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 18 och 19 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 12, med anledning af en af herr C. T. Lind väckt motion angående indragning af kronofogdetjensterna.

Friherre Palmstierna: Då utskottet här afstyrkt framställningen om indragning af kronofogdetjensterna, så har detta skett på en motivering, som synes mig något knapp, hvarför jag tillåtit mig i min reservation framföra en utförligare motivering, gående ut derifrån, att kronofogdetjensterna fortfarande äro absolut nödvändiga. Men då Första Kammaren, såsom jag hoppas, bifaller sjelfva klämman i utskottets förslag, och det således icke blir någon skrifvelse af och följaktligen icke heller någon motivering, så har jag icke något vidare att yttra, utan får inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Paulson: Då utskottets ärade ordförande, som i fråga om motiveringen haft en från utskottets majoritet afvikande mening, icke framställt något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, så skulle det ju kunna vara öfverflödigt att vidare orda härom, men jag skall dock bedja att få angifva de skäl, som varit bestämmande för utskottet.

Kongl. Maj:t har den 25 oktober 1901 aflåtit cirkulär till statens embetsverk och myndigheter, deri dessa ålagts att öfverväga, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde afvaras. Den utredning, detta cirkulär afser, är i fullständig öfverensstämmelse med uttalandena från föregående års Riksdag, och utskottet har ej haft anledning antaga, att kammaren nu skulle hafva någon annan uppfattning än förra året. Utskottet har därför hållit före, att något bestämdt uttalande angående en viss grupp af tjänstemän icke borde göras från kammarens sida, förrän utredningen föreläge och Riksdagen kunde taga frågan i hela dess vidd under ompröfnng och således då vara obunden af något mera direkt uttalande nu.

I reservationen hafva framhållits vissa synpunkter, för att Riksdagen redan nu skulle uttala sig något mera direkt, än som enligt utskottets motivering borde ske. Ja, jag vill icke bistrida, att många af dessa synpunkter kunna hafva full giltighet, men jag håller före, att, om en utredning blir framlagd, jemväl andra synpunkter då kunna göra sig gällande, och det bör då vara förmånligt för Riksdagen att icke nu, så att säga, hafva bundit händerna.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Cavalli: Om man läser detta betänkande, finner man, att Andra Kammaren beslutat att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning af frågan

om indragning af kronofogdetjensterna och öfverflyttning af kronofogdarnes tjersteåligganden till länsmännen, samt att Kongl. Maj:t derefter ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen må kunna föranleda. Man finner vidare, att det Första Kammarens utskott, som behandlat detta ärende, har såsom motivering för sin hemställan endast anfört, att då Kongl. Maj:t genom nådigt cirkulär af den 25 nästlidne oktober redan ålagt statens embetsverk och myndigheter att öfverväga, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjenester, som genom de förändrade anordningarne kunde afvaras, så får utskottet förty afstyrka bifall till Andra Kammarens beslut. Vid sammanställning af dessa båda saker, Andra Kammarens beslut och den af Första Kammarens utskott använda motiveringen, har åtminstone jag kommit till den uppfattning — allra helst om jag sammanställer denna motivering med den, som utskottets ordförande reservationsvis framlagt — att om Första Kammarerna bifaller detta betänkande, har kammarerna förklarat sig icke just hafva något vidare emot att indraga kronofogdetjensterna. Jag tror därför, att om man vill hafva fria händer, så bör man ej använda denna motivering.

Ifrågasatt indragning af kronofogdetjensterna.

(Forts.)

Hvad realitetsspörsmålet beträffar, huruvida kronofogdar kunna undvaras eller ej, så har jag hört uppgifvas, att man tycker, att det är så egendomligt, att någon vill motsätta sig detta moderata reformkraf, som framstälts, jag vet icke huru länge, jag tror snart i 100 år. Men jag undrar, om de, som finna detta så egendomligt, någonsin tänkt på hvilken roll dessa kronofogdetjenster spela i förvaltningen, trots det att dessa tjenester icke äro så höga. Jag vågar bestämdt påstå, att deras indragning icke kan ske utan genomgripande förändringar i redovisnings- och förvaltningsväsendet, förändringar, om hvilka de ärade reformatörerna icke framställt något som helst förslag och hvilka med all sannolikhet icke skulle medföra några besparingar för statsverket. Ty icke lär någon tro, att kronofogdarnes göromål utan vidare kunna öfverflyttas på länsmännen. En kronofogde har redovisning af statsinkomsterna inom ett fögderi och skall jemte häradsskrifvaren svara för denna redovisnings rigtiga fullgörande.

Om nu kronofogdarnes tjenester indragas och länsmännen öfvertaga deras åligganden, huru skall då redovisning gå till? Ja, derom stå vi alldeles okunniga. Andra Kammarens utskott har sjelf såsom ett synnerligen talande bevis för rigtigheten af sitt förslag om kronofogdetjensternas indragning anfört, att i vårt grannland Norge har man redan genomfört en dylik förenkling, i det att kronofogdarne der äro ställda »på amortering» och ersättas af s. k. amtsekreterare. Ja, det förstås, vill Riksdagen indraga kronofogdetjensterna, så är det icke omöjligt, om man ersätter dem med andra tjänstemän, men då skall man verkligen icke med den motiveringen komma till den slutsatsen, att tjänsterna utan vidare kunna indragas. Andra Kammarens utskott skulle lika väl såsom skäl för sitt tillstyrkande af kronofogdetjensternas indragning kunna åberopa förhållandena i Danmark. Der

*Ifrågasatt in-
dragning af
kronofogde-
tjänsterna.*
(Forts.)

finnas ej heller kronofogdar, men det finnes i hvarje amt en annan tjänsteman — jag vet icke säkert, men jag tror, att han också kallas amtsforvalter — hvilken verkställer uppbörderna, för hvilken han redovisar till generaldirektoratet för skatteväsendet i finansdepartementet. Allt sådant kan göras här också, om man så fordrar. Men om det är tjenligt, det är det stora spörsmålet.

Jag tror därför, att om man ej vill binda händerna på sig, så skall man, med underkännande af den af utskottet förebragta motiveringen, godkänna det slut, hvartill utskottet kommit, och å detta mitt yrkande anhåller jag om proposition.

Herr Trygger: Jag tillhör utskottets majoritet, och må det därför tillåtas mig att besvara den siste, högt ärade talarens anförande.

Jag tror, att han fullkomligt missuppfattat utskottets motivering. Jag kan icke finna, att den, som läser denna motivering, bör få den uppfattningen, att vi uttalat oss vare sig för eller mot indragning af kronofogdebefattningarna. Vi hafva endast skjutit den frågan från oss, därför att den redan är föremål för pröfning och därför att den i alla händelser icke nu kan blifva utredd.

Att jag för min del icke kunnat instämma i reservantens motivering beror derpå, att jag ej är tillräckligt inne i dessa saker för att kunna uttala mig så bestämdt som han. Dertill kommer en annan sak! Det finnes nemligen ett annat skäl för kronofogdebefattningarnas bibehållande, som jag håller på och som för mig betyder mera än de skäl, reservanten anført, och det må ej förmenas mig att fästa uppmärksamheten på detta för mig så betydelsefulla skäl.

Om vi, såsom jag hoppas, någon gång komma derhän, att vår kriminalprocess erhåller en mera modern snitt, kräves det ett ordentligt åklagareväsen. Det duger ej då att såsom offentliga åklagare hafva länsmän, åtminstone icke med den bildning, som de för närvarande ega. Det duger ej då, att åklagaren, såsom nu ofta sker, inskränker sig till att »yrka ansvar enligt lag», d. v. s. han vågar knappast fixera sitt yrkande ens till ett kapitel i strafflagen, utan tar strafflagen i sin helhet. En förändring af straffprocessen i modern rigtning kommer att medföra försvarare för den tilltalade, och då försvaret blir starkt, måste också åklagaremakten vara stark och åklagarne tillräckligt kvalificerade.

Jag tänker mig, att vid en dylik reform af straffprocessen kronofogdarne, om de skulle kunna, åtminstone till någon del, befrias från öfriga sysslor, som de för närvarande hafva, skulle kunna användas såsom offentliga åklagare. Jag vet visserligen, att de äfven enligt nu gällande rätt äro offentliga åklagare, men jag vill påpeka, att de i regel lemna sina åklagarefunktioner åt länsmännen.

Detta är det skäl, hvarför jag för min del icke kan vara med om en hemställan om indragning af dessa befattningar, utan hellre skulle hafva yrkat afslag. Men, som sagdt, jag var icke tillräckligt

inne i frågan för att uttala mig bestämdt. Derfor tror jag, att det skulle vara bäst att taga den motivering, som utskottet här använt, och jag hemställer till kammaren att icke ogilla denna motivering, som ju i sjelfva verket icke innehåller skäl hvarken för bibehållande eller indragande af kronofogdetjensterna, utan endast hänvisar derpå, att frågan, i den mån den för närvarande kan pröfvas, är under Kongl. Maj:ts handläggning.

Ifrågasatt indragning af kronofogdetjensterna.

(Forts.)

Herr Asker: Herr talman! Mina herrar! Då man skall bedöma frågan om indragning af kronofogdetjensterna och öfverflyttande af dithörande göromål till länsmännen, har man att först besvara två frågor: är det möjligt att genomföra en dylik omorganisation? och är det med statens fördel förenligt? På den första frågan kan man, anser jag, obetingadt svara ja. Men på den andra frågan kan man hvarken svara ja eller nej, förrän man har fullt klart för sig, huru denna förändring i administrationen skulle komma att genomföras, d. v. s. hvilka kvalifikationer, som skulle erfordras för de nye tjensteinnehafvarne, som skulle ersätta kronofogdarne, och hvilka löneförmåner skulle tillerkännas dem, för att man skulle kunna påräkna att få fullt lämpliga personer att uppehålla dessa befattningar.

Hvad man i främsta rummet måste tillse är, att uppbörden och redovisningen af kronans och andra allmänna medel blir på ett fullt tillfredsställande sätt ordnad, att behandlingen af de exekutiva ärendena blir, liksom nu, snabb och säker, och att hvarken åklagareväsendet eller polisväsendet genom denna förändring kommer att lida något intrång.

Vid frågans behandling i Andra Kammaren har en representant sagt, att meningen vore att till länsmännen öfverflytta kronofogdarnes göromål mot det att aflöningen för länsmännen höjdes med 500 kronor. Detta skulle för 520 länsmän göra 260,000 kronor och med en ökning i aflöningsförmånerna för tjenstemännen hos länsstyrelserna å 72,000 kronor skulle man komma upp till ett belopp af 332,000 kronor, samt följaktligen, då kronofogdarnes nuvarande inkomster belöpa sig tillhoppa till 535,600 kronor, göra en ekonomisk vinst på 203,600 kronor. Så lättvindigt tror jag dock för min del icke, att det går att ordna saken. Ty skall man öka kompetensfordringarna för länsmännen, så måste man också väsentligt öka deras löneförmåner, och jag befarar, att någon besparing för statsverket icke på denna väg står att vinna. Jag tror fast hellre, att utgifterna måhända komma att ställa sig högre eller åtminstone lika höga för de nya tjensteinnehafvarne som för kronofogdarne och länsmännen tillsammans.

Då nu emellertid Kongl. Maj:t genom cirkulär under förlidet års höst anbefalt embetsverken att inkomma med förslag till förändringar i administrationen, så kan jag ej finna annat, än att klokheden bjuder oss att afvakta utredning härom samt att nu antaga

Ifrågasatt in- utskottets förslag, hvartill jag, herr talman, anhåller att få yrka
dragning af bifall.
kronofogde-
tjensterna.

(Forts.)

Herr von Mentzer: Det kunde måhända för mig finnas flera skäl att icke yttra mig i denna fråga, men då det äfven kan ställas fordringar på mig, såsom den der bör hafva någon sakkunskap i detta ämne, och jag anser mig böra tillmötesgå dessa fordringar, ber jag att få upptaga kammarens uppmärksamhet en kort stund.

Jag skall icke uppehålla kammaren genom att upprepa de skäl för kronofogdetjensternas bibehållande, som redan anförts i reservationen och i de anföranden, som från den sidan förekommit i Andra Kammaren. Jag skall endast fästa mig vid en enda omständighet, som jag tycker icke är tillräckligt beaktad förut. Det heter, att kronofogdarne äro en hindrande mellanhand för allmänheten och äfven för kronan, då det gäller uttagande af medel, vare sig sådana, som varit föremål för utslag, eller sådana, som skola för kronans räkning indrivas. Jag anser det vara alldeles vilseledande, att kronofogdarne dervidlag skulle vara en hindrande mellanhand. De äro tvärt om efter mitt förmenande en betryggande mellanhand. Skulle kronofogdetjensterna borttagas, så skulle länsmännen redovisa direkt till fordringsegarne, och vidare skulle väl såsom hittills hvar tredje månad utsökningsdagböckerna insändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Dessa dagböcker kunde väl icke komma att granskas i annat afseende än det, att det tillsåges, huruvida länsmännen begått något fel såsom tjenstemän. Nu tillgår det så, att länsmännen redovisa medlen för kronofogden, och denne har personligt ansvar för allt hvad länsmännen företaga. Detta föranleder, att kronofogden har anledning att hålla en mycket noggrannare tillsyn öfver länsmännen i denna del, än hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande torde få. Allmänheten har nu två personer, som äro ansvariga för medlens redovisning. Man skulle väl icke kunna påbjuda, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande skulle hafva något personligt ansvar för sådana medel.

Jag skulle kunna hafva mycket mera att anföra, men jag skall kanske icke längre upptaga kammarens tid, då det mesta jag har att säga redan blifvit i hufvudsak framhållet. Jag vill endast tillägga, att af hvad som blifvit anfördt väl borde vara tydligt, att länsmännen icke kunna ersätta kronofogdarne, eller att de göromål, som åligga kronofogdarne, icke kunna öfverflyttas till länsmännen, och det är endast denna fråga, som kammaren nu har att afgöra. Om därför kammaren biträder det af herr Cavalli framställda yrkandet, så kan jag icke finna, att kammaren derigenom gjort någon väsentlig inkräktning på den utredning, som Kongl. Maj:t har föranstaltat i fråga om förenklingar i förvaltningen. Kongl. Maj:t skulle, så vidt jag förstår, det oaktadt hafva fullkomligt fria händer att komma fram med förslag till omreglering af hela förvaltningen i nu ifrågasvarande hänseende.

Herr Sjöcrona: Då ingen talare här i kammaren yrkat afslag på utskottets hemställan, skall jag icke upptaga kammarens tid med att vidare utveckla de många skäl, som tala mot kronofogdetjensternas indragning och öfverflyttningen af kronofogdarnes göromål på länsmännen. Jag skall endast be att få tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer i friherre Palmstiernas reservation och att jag, på grund af hvad han anført, men utan ogillande af utskottets motivering, yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Ifrågasatt in-
dragning af
kronofogde-
tjensterna.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Den förda diskussionen har gifvit mig det svar på frågan, som jag önskade. Häraf har framgått, att meningens med utskottets motivering icke varit att uttala sig för kronofogdetjensternas indragning, och jag behöfver således icke vidhålla mitt yrkande om ogillande af motiveringen. Det har från utskottets sida tillkommit en muntlig motivering, som i tydlighet lemnar ingenting öfrigt att önska.

Jag afstår därför från mitt yrkande om ogillande af motiveringen.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 18 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 13, i anledning af återremiss från Första Kammaren af dess andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, angående iakttagande af ett förändradt stafsätt i allt från Riksdagen utgående tryck.

*Angående för-
ändradt staf-
sätt i det från
Riksdagen ut-
gående tryck.*

Herr Sjöcrona: Då kammaren, förra gången denna fråga förelåg till behandling, med en, om än ringa, majoritet tillbakavisade min hemställan om afslag på den gjorda framställningen, att Första Kammaren skulle fatta beslut i stafningsfrågan, och då kammaren beslöt ärendets återremiss endast i syfte att få ett nytt förslag angående sättet för bringande till verkställighet af ett eventuellt beslut i frågan, så kan det visst icke falla mig in att nu å nyo upptaga denna, äfven om jag hade anledning att tro, att majoriteten nu kanhända vore annorlunda, hvilket jag alls icke vet. Men det finnes en omständighet, som gör, att jag anser mig skyldig att ändå fästa kammarens uppmärksamhet härpå. Jag tillät mig i mitt anförande då yttra, att om Riksdagens Första Kammare skulle fatta det föreslagna beslutet, så skulle följderna deraf blifva, att Riksdagen och en mängd yngre personer, som genomgått läroverken under de senare tio åren, skulle stafva efter sjetten upplagan af svenska akademiens ordlista, men att deremot Kongl. Maj:t och dess embetsmän och hela det öfriga svenska folkets flertal fortfarande skulle stafva efter den äldre ordlistan, ett förhållande, som jag för min del ansåg icke vara

Angående för-
ändradt staf-
sätt i det från
Riksdagen ut-
gående tryck.

(Forts.)

eftersträfvansvärdt. Med anledning häraf har under hand sagts — men jag vet icke med hvilken tillförlitlighet — att Kongl. Maj:ts regering skulle vara betänkt på att, om Första Kammaren och sedermera Andra Kammaren fattade ett sådant beslut, utfärda något slags föreskrift om tillämpning af stafningssättet i svenska akademien ordlistas sju upplaga. Skulle verkligen ett dylikt riksdagsbeslut föra till denna påföljd, så får jag säga, att jag tycker, att kammaren bör betänka sig två gånger, innan kammaren fattar ett sådant beslut. Ty då skulle vi ju alla samt alla embetsmän i statens tjänst få veta, att vi icke kunna skriva vårt modersmål korrekt, och det är väl ändå något betänkligt.

Jag skall därför — för att gifva kammaren ett tillfälle att uttala sig härom — tillåta mig yrka afslag på utskottets hemställan, men jag förklarar högtidligt, att jag för min del icke skall begära votering, om detta yrkande icke bifalles.

Friherre Palmstierna: Jag kan icke förstå den siste ärade talarens yttrande, att om Första Kammaren nu skulle fatta det beslut, som föreslagits för Första Kammarens del, så skulle Riksdagen komma att stafva på ett sätt, men Kongl. Maj:t och svenska folkets flertal på ett annat sätt.

För det första har naturligtvis Riksdagen alls ingenting att göra med huru Kongl. Maj:t stafvar eller låter stafva, utan Riksdagen har ju endast att göra med huru det skall stafvas inom Riksdagen, och hvad vidare svenska folkets flertal beträffar, så tror jag, att detta flertal redan stafvar efter sju upplagan. Men här är naturligtvis icke fråga om huru det, som *skrifves* i Riksdagen, skall stafvas, utan huru det, som *tryckes* i Riksdagen, skall stafvas; och då kommer detta att stafvas i öfverensstämmelse med annat tryck, ty det mesta, som tryckes, stafvas efter sju upplagan.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sève: Jag kan icke förstå det af herr Sjöcrona gjorda yrkandet på annat sätt, än att Första Kammaren redan fattat beslut angående detsamma. När frågan förra gången var före, framställdes proposition på tre yrkanden: det ena gick ut på bifall till utskottets hemställan om bifall till den af friherre von Kræmer och mig väckta motionen, det andra var på afslag, och det tredje afsåg återremiss till utskottet. Ser man efter hvad som motiverade denna återremiss, som påyrkades af två talare, så finner man, att det var önskan att få en bestämmelse om det förändrade stafsättet intagen i de reglementariska föreskrifterna, och till detta yrkande gaf Första Kammaren sitt bifall. Alltså har Första Kammaren dermed för sin del fattat det beslutet att icke afslå den af friherre von Kræmer och mig framställda motionen.

Herr Sjöcrona har uttalat sin stora oro för att det nya staf-sättet, hvarom Riksdagen nu återigen skulle besluta, skulle stå i strid

med det stafsätt, som användes af den öfvervägande delen af det svenska folket. Jag tror, i likhet med den siste ärade talaren, att man icke behöfver vara bekymrad härför. Ty den öfvervägande delen af svenska folket torde redan länge hafva sett det nya stafsättet användas i böcker och andra tryckalster, och äfven många äldre hafva vant sig att i sitt stafsätt följa den sjetta eller kanske den än senare upplagan af svenska akademiens ordlista.

Angående förändradt stafsätt i det från Riksdagen utgående tryck.

(Forts.)

Hvad regeringen kommer att göra i föreliggande fall är en fråga, som icke föreligger för oss. Vi veta icke, hvad regeringen kommer att göra. Men då hon låtit utgå ett påbud om användande af det förändrade stafsättet vid läroverken, så är det antagligt nog, att det icke kommer att dröja synnerligen länge, innan Kongl. Maj:t äfven låter i det tryck, som utgår från regeringen, samma stafsätt användas.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Billing: Jag skall blott be att få framställa en fråga, hvilken jag anser vara af ett visst intresse att få besvarad, om nu motionärerna vilja besvara den eller utskottet, som gillat deras yrkande, gör det. Det är den enkla frågan: när man nu vill påbjuda en viss upplaga af svenska akademiens ordlista, hvarför väljer man då en gammal upplaga och tager icke den nyaste? Det är en fråga, som har ett visst intresse för mig såsom ledamot af svenska akademien. Är den motion, som nu föreligger inför Första Kammaren, en yttring af framåtskridande, eller är den en yttring af ett reaktionärt sträfvande?

Jag skall icke göra något yrkande.

Friherre von Kræmer: Aldrig blir man då nöjd här i världen! Förut har vid alla tillfällen, då denna fråga förekommit, framhållits såsom en hufvudsaklig olägenhet, att om vi nu beslöte, att det från Riksdagen utgående trycket skulle stafvas efter *sjetta* upplagan, så skulle Kongl. Maj:t komma att fortfarande stafva efter *fjerde* upplagan, och det skulle blifva ett inbördes krig mellan de två stafningssätten. Nu försäkras det — jag vet icke med hvad anspråk på tillförlitlighet — att Kongl. Maj:t snart skulle komma att påbjuda samma stafningssätt för det till Riksdagen inkommande trycket. Då stiger en talare upp och är i stället missnöjd öfver detta! Det visar, huru svårt det är att tillfredsställa den menliga naturen. Man klagar först öfver det ena, och när sedan detta blir afhjelpat, är man icke nöjd med det andra, ty det är icke heller bra. Jag skall emellertid icke längre uppehålla mig vid den talarens yttrande.

Den siste ärade talaren framstälde en fråga, som var direkt rigtad till motionärerna, nemligen hvarför vi icke hade föreslagit stafning efter *sjunde* upplagan, som ju är den senaste af svenska akademien utgifna? Det var af det mycket enkla skälet, att Kongl. Maj:t i sitt cirkulär till läroverken påbjudit stafning efter *sjetta* upplagan. Det hade således icke varit lämpligt att här föreslå *sjunde*

Angående för-
ändradt staf-
sätt i det från
Riksdagen ut-
gående tryck.

upplagan, hvilket i stället för enighet skulle hafva åstadkommit en ny olikhet mellan det inkommande och utgående riksdagstrycket. Detta, tycker jag, ligger i alldeles öppen dag.

(Forts.) Dessutom finnes det kanske ett par särskilda skäl att här föreslå sjetten upplagan, eller, såsom det också heter, Kongl. Maj:ts nådiga cirkulär af den 16 november 1889, hvilket är ett och det-samma.

Det ena af dessa skäl är, att i sjunde upplagan äro intagna en mängd allmänt i språket gängse fransyska eller half-fransyska ord, som i denna upplaga i många fall stafvas på ett mindre lämpligt sätt. Det ligger någonting motbjudande i att genom en sådan stafning som t. ex. resonemang slå fast ett falskt uttal och motverka det riktiga uttalet med nasalt n.

Detta skäl är dock kanhända ett mindre viktigt skäl. Men det finnes ett annat viktigare skäl, och det är, att om Första Kammaren skulle bifalla förslaget, så kan det väl ändå vara fördelaktigt att för de äldre, som följaktligen skola ändra sitt stafsätt, det i sjetten upplagan finnes en mängd af *alternativa* former, så att t. ex. de, som icke vilja stafva qvinna med k, kunna fullt riktigt stafva qvinna med q o. s. v. i en mängd fall. Jag tycker därför, att man icke bör vara missnöjd med att vi hållit oss till en sådan öfvergångsupplaga som den sjetten. Men hufvudskälet är och förblir, att genom antagandet af sjetten upplagan såsom normalupplaga hafva vi ställt oss på samma ståndpunkt som Kongl. Maj:t i sitt cirkulär till läroverken och åstadkomma således icke någon ytterligare skilnad mellan Riksdagens och läroverkens stafsätt.

Jag tager mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Palmstierna: Med anledning af den fråga, som framställdes, hvarför man icke hellre föreslagit sjunde upplagan till normalupplaga, tillåter jag mig anmärka, att skälet härtill synes mig vara alldeles klart. Då nemligen Kongl. Maj:t år 1889 föreskrifvit, att från och med år 1890 eller 1891 skulle i de allmänna läroverken, folkskolorna och andra läroanstalter tillämpas sjetten upplagan, så hafva de, som nu genomgått dessa läroverk, redan hunnit komma ut i verlden och börjat skriva, och då bör efter min uppfattning denna upplaga äfven tillämpas i afseende å riksdagstrycket. Skulle Kongl. Maj:t nu anbefalla sjunde upplagens tillämpning vid läroverken — hvilket jag hoppas icke måtte ske — så bör det dröja tio à tolf år, innan denna kan komma till användning i riksdagstrycket. Det är först, när de, som gått igenom skolan och lärt sig att stafva efter en viss upplaga, kommit ut i verlden och fått användning för sina kunskaper i det afseendet, som den upplaga, hvilken de följt i skolan, bör börja användas i tryck.

Herr Törnebladh: Jag skall icke blifva mångordig. Frågan är verkligen ej af så synnerligt stor vikt, men klart är, att man i

detta ögonblick har rätt att orda om saken i dess helhet, ty af-
görandet sker nu.

Hvad beträffar frågan om modernare eller äldre stafsätt, så kan man ju hysa olika åsichter. De, som anse, att ett modernare stafsätt icke bör få för hastigt insteg på det ena eller andra stället, göra nog klokast i att rösta för bifall till utskottets hemställan. Ty om Riksdagen beslutar sig för sjette upplagan, så lära nog de modernaste nystafvarne — som t. ex. stafva sköta med sj och begär med j — få vänta, och jag tror icke, att det skadar, att de få vänta.

Men jag vill särskildt fästa uppmärksamheten derpå, att kansli-deputerade måste låta sig angeläget vara att noga fastställa, hvilka af de i sjette upplagan medgifna alternativ skola gälla för Riksdagens stafning. Ty, såsom bekant, har nästan hvarje tryckeri sin särskilda P. M., efter hvilken dess sättare stafva. För närvarande är det icke författaren, utan sättaren, som bestämmer stafningen i ett arbete. Men i detta fall gäller det att välja bland alternativen, och det är således nödvändigt att uppgöra en promemoria i det afseendet.

Det är endast detta jag velat påpeka. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Säve: Jag hoppas, att det icke var den siste ärade talarens mening, att kammaren nu här skulle sysselsätta sig med dessa olika alternativ, och jag ber därför att slippa beröra dem.

Men jag ber i stället att få vända mig mot herr Billing, som tyckes finna någonting inkonseqvent i att motionärerna yrkat på att man skall följa den upplaga, som utgafs år 1889. Jag anhåller att få fästa hans uppmärksamhet på att svenska akademien infört det nya systemet i stafning, om jag så får benämna det, i just sjette upplagan, som utkom år 1889. Språnget från den föregående upplagan till den sjette är synnerligen stort. Om således Riksdagen beslutar sig för att följa den upplaga, som utkom år 1889, så har Riksdagen dermed också beslutit sig för stafningsreformen, som, då den af Kongl. Maj:t anbefaldes, var synnerligen välkommen. Men dermed har Riksdagen ingalunda sagt, att den vill gå lika långt i reformen, som svenska akademien gjort i sjunde upplagan.

För öfrigt vill jag begagna tillfället att fästa uppmärksamheten på en annan sak. Antaget, att Första Kammaren för sin del skulle vilja afslå utskottets betänkande och således uttala, att den fortfarande vill, att Riksdagen allt framgent skrifver i öfverensstämmelse med 1880 års upplaga af svenska akademiens ordlista, så skulle det ju kunna hända, att Andra Kammaren, som känner större sympatier för reformen, för sin del beslöte, att Andra Kammarens protokoll skulle affattas efter t. ex. sjette upplagan. Då får man se en ännu större olikhet mellan de båda kamrarnes protokoll, än som för närvarande finnes. Ty vi hafva redan nu en ganska stor olikhet med afseende å dessa protokoll, och detta icke till förmån för Första Kammarens. Jag vill nemligen erinra om att i protokollen för

Angående för-
ändradt staf-
sätt i det från
Riksdagen ut-
gående tryck.
(Forts.)

*Angående för-
ändradt staf-
sätt i det från
Riksdagen ut-
gående tryck.* Första Kammarens förhandlingar icke finnes någon recit af veder-
börande utskotts utlåtanden eller af de reservationer, som möjligtvis
beledsaga dessa utlåtanden, hvilket deremot är förhållandet med
(Forts.) Andra Kammarens protokoll, och hvilket också gör, att dessa senare
äro vida beqvämare att hafva till hands såsom uppslagsböcker, för
den händelse man i hast vill hafva reda på en frågas behandling
vid en föregående riksdag. Jag har emellertid all anledning antaga,
att man i medkammaren med afseende på hela det från Riksdagen
utgående trycket är benägen för en så beskaffad reform som den
ifrågavarande, och det vore att beklaga, om den skulle falla på
Första Kammarens motstånd.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr
talmannen, som återtagit ledningen af förhandlingarna, i enlighet med
de under öfverläggningen framställda yrkandena propositioner, först
på bifall till hvad utskottet i nu förevarande utlåtande hemställt samt
vidare på afslag derå; och förklarade herr talmannen sig finna den
förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och
anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad kammarens tillfälliga utskott hemställt
i utlåtandet n:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna
hafva utfallit sålunda:

Ja—51;

Nej—31.

Jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut
genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

*Om åtgärder
till främjande
af kooperation
mellan jord-
brukare.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 18
och 19 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 14, med anled-
ning af en af herr Th. af Ekenstam väckt motion angående skrif-
velse till Kongl. Maj:t i fråga om främjande af kooperation mellan
ordbrukare.

Herr Unger: Ja, här hafva vi nu åter ett skrifvelseförslag. Man får under riksdagens lopp se många sådana af omväxlande innehåll, mer eller mindre lämpliga eller mer eller mindre olämpliga, efter hvars och ens olika uppfattning. Men de pläga dock alla öfverensstämma deruti, att de utmynna i en hemställan, att Kongl. Maj:t måtte, efter föregående utredning eller efter att hafva tagit de och de förhållandena i öfvervägande, framlägga det förslag eller vidtaga de åtgärder, som af utredningen eller öfvervägandet kunna föranledas.

Om åtgärder till främjande af Kooperation mellan jordbrukare.
(Forts.)

Nu har motionären hemställt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, på hvad sätt Kooperation mellan jordbrukare lämpligast kan från det allmänna sida befrämjas, samt vidtaga de åtgärder, till hvilka denna utredning må gifva anledning». Det är ju åtminstone formelt riktigt framställt. Men utskottet har icke ansett, att staten bör taga hand om den ifrågavarande saken. Utskottet fruktar för för mycket reglementerande och anser, att hushållningssällskapen äro de, som skulle drifva denna sak fram. Utskottet betonar särskildt, att, om dessa sammanslutningar för gemensamma ekonomiska intressen skola få den inneboende lifskraft, utan hvilken de blifva till ringa gagn, de icke få på något sätt forceras eller lockas fram, utan måste helt naturligt framväxa ur ett verkligen känt behof, och tillägges strax derefter, att »man på ett område, sådant som detta, torde böra taga sig till vara för alltför mycket reglementerande». Med dessa åsikter, som äro mycket rigtiga, har utskottet emellertid kommit till det slut, att utskottet föreslagit, »att Första Kammaren med anledning af herr af Ekenstams motion ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för det af utskottet ofvan angifna ändamål låta utarbete en redogörelse för den kooperativa verksamhet bland jordbrukare, som eger rum i utlandet, samt de åtgärder, som derstädes vidtagits för denna verksamhets befrämjande». Ingenting vidare!

Utskottet har tänkt sig, att det skulle vara mycket nyttigt, om genom Kongl. Maj:ts försorg en redogörelse för hithörande förhållanden i de länder, der Kooperation mellan jordbrukare företrädesvis eger rum, blefve utarbetad och densamma sedermera, tryckt i ett större antal exemplar, utdelades till samtliga hushållningssällskap, för att genom deras försorg vinna spridning i vidare kretsar; och för att det nu skall komma till stånd en skrift, som innehåller, hvad det finnes för stadganden utomlands om kooperativa föreningar, hemställer utskottet, att Kongl. Maj:t måtte få i uppdrag att skaffa reda på huru dermed förhåller sig. Något motstycke i formellt hänseende till detta förslag har man ej sett, och jag tror icke, att det är skäl i att nu kasta sig på en alldeles ny cert af skrivelser, som ej utmynnar i att Kongl. Maj:t skall framlägga ett förslag eller taga frågan i öfvervägande och föreslå erforderliga åtgärder, utan vill sätta Kongl. Maj:t till hushållningssällskapens biträde. Om våra

Om åtgärder till främjande af kooperation mellan jordbrukare.

(Forts.)

hushållningssällskap vilja taga denna sak om hand, må de göra det sjelfva från början. De kunna genom sina sekreterare eller genom sina förvaltningsutskott skaffa nödiga upplysningar. På sin höjd kunna de derjemte göra framställningar till Riksdagen om bidrag af statsmedel för utredningens verkställande. Men att Kongl. Maj:t skall för hushållningssällskapens räkning taga reda på huru det är i utlandet och låta trycka en bok derom, det tror jag, att vi icke kunna skäligen begära. Det är en nyhet, som ej varit tillämpad förut.

Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr von Oelreich: Den här föreliggande frågan är tvifvelsutan icke så obetydlig, som den måhända vid första påseendet förefaller att vara. Man skulle kunna gifva den en betydande utsträckning. Innehållet i motionerna går ock i den riktningen. Men hvad utskottet vidkommer, har det ansett en begränsning vara nödvändig, då man beträder ett för oss så godt som nytt område.

Det torde icke kunna förnekas, att åstadkommandet af kooperativa föreningar bland jordbrukets idkare skulle kunna vara och är en mäktig häfstång till höjandet af jordbrukshushållningen, kanske synnerligast för dem, som bedriva jordbruk på mindre områden. Nu går det ju i allmänhet så till, att hvar och en får sköta sig sjelf både i fråga om inköp af sina förnödenheter och i fråga om försäljning af sina produkter; och, såsom handeln med jordbrukets alster i allmänhet nu utöfvas, gå dessa alster genom många mellanhänder, innan de från producenten komma till konsumenten. Producenten åtnjuter i verkligheten icke på långt när så hög betalning för sin vara, som konsumenten får gifva. Skilnaden stannar hos mellanhänderna. Hvad som kan göras för att sammansluta jordbrukets idkare i föreningar, de der kunna taga dylika saker om hand, tror jag också förefallit utskottet vara värdt såväl kammarens uppmärksamhet som äfven Kongl. Maj:ts medverkan.

Hvad beträffar de af den förre ärade talaren gjorda anmärkningarna mot utskottets yrkande, vet jag icke, om man får anse det vara formelt origtigt. Utskottet har tänkt sig, att, då dylika föreningar i våra grannländer, för att icke nämna åtskilliga stora länder på kontinenten, visat sig vara af synnerlig förmån, dylika föreningar, etablerade eller grundade på riktig fot, utvecklade på ett sundt och riktigt sätt, naturligtvis skulle vara till fromma äfven inom vårt land. Då inställer sig ju frågan: huru hafva sådana föreningar ordnats i utlandet; huru kommer det sig, att de försök, som inom vårt land gjorts i detta syfte, mången gång hafva misslyckats, och att bildade föreningar blifvit upplösta eller upplöst sig sjelfva? Det vore ju önskligt att få veta, hvilka misstag, som blifvit begångna.

Ja, då kan man ju säga, att, om detta ärende ligger, som det gör, inom hushållningssällskapens område, hvarje hushållningssällskap ju kunde utsända en sakkunnig person till de länder, der man vill

studera dessa förhållanden, och sedermera på grundval af den redogörelse, denne gifver, grunda dylika föreningar inom sitt område. Men utskottet har tänkt sig, att det skall finnas i grunderna för dylika förenings verksamhet i utlandet vissa bestämda regler, som kunde vara tillämpliga snart sagt för alla de olika delarne af vårt land. För att få en enhetlig utredning derom, har utskottet icke kunnat tänka sig, att hvarje hushållningssällskap skulle söka förskaffa en sådan, utan utskottet har tänkt, att med den motivering det lemnat, hvarigenom det åskådliggjort sin ställning till frågan och sin uppfattning af frågans innebörd, en skrivelse till Kongl. Maj:t skulle kunna medföra, att Kongl. Maj:t låte genom särskilda sakkunniga personer skaffa reda på, huru dylika kooperativa föreningar vore ordnade i utlandet, och tillika förskaffa upplysning om huru deras verksamhet utfallit och huru deras utveckling skett. Om en redogörelse därför sedermera ställes till hushållningssällskapens förfogande, skulle ju hushållningssällskapen ur en sådan i tillämpliga delar kunna meddela, hvart och ett inom sitt område, hurudana förhållandena äro i utlandet, och derigenom skulle en säker grund blifva lagd för den föreningsverksamhet, som på detta sätt kunde uppstå i vårt land.

Jag upprepar, hvad jag i början sade, att jag icke kunnat sätta mig in uti om det ligger en oformlighet, såsom den förre ärade talaren menade, i en skrivelse till Kongl. Maj:t i detta ärende. Då jag icke är öfvertygad derom, ber jag, herr grefve och talman, att på anförda grunder få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr af Ekenstam: Då jag hade äran framlägga den motion, som gifvit anledning till förevarande utlåtande, var närmaste orsaken den, att jag genom en del litteratur fått insigt om hvilken storartad utveckling de kooperativa föreningarne i utlandet tagit, och huru dessa hade vetat att höja jordbruket på många håll från en förut ganska oansenlig ståndpunkt till en för hela landet och för de enskilda landtbrukarne synnerligen förmånlig ställning. Men jag hade också kommit under fund med, att den utveckling, som de kooperativa föreningarna ernått, i allmänhet icke var vunnin utslutande derigenom, att de enskilda landtbrukarne kommit till insigt derom, att just dessa föreningar skulle leda till det mål, man för sig uppställt; utan det hade varit först genom kraftigt initiativ af några få enskilda personer, men sedermera äfven genom medverkan af de särskilda staterna, som de kooperativa föreningarna nått sin utveckling och kunnat göra sin nytta. Staterna hade dervidlag deltagit dels genom att lemna understöd till spridning af litteratur i ämnet, dels genom att bidraga till ordnande af sjelfva saken, dels ock genom till föreningarna utgående direkta ekonomiska bidrag.

Med insigt om detta föränleddes jag tro, att detta ärende skulle hafva det intresse för kammaren, att möjligtvis en skrivelse, sådan som den jag hade äran föreslå, skulle vinna kammarens bifall. Men då nu utskottet ansett sig icke kunna biträda den vidsträcktare

Om åtgärder till främjande af kooperation mellan jordbrukare.

(Forts.)

Om åtgärder till främjande af kooperativ mellan jordbrukare.

(Forts.)

anhållan, som min motion åsyftade, utan stannat vid någonting, som helt enkelt är en uppmaning till Kongl. Maj:t att låta i ämnet utarbeta en redogörelse, kan jag för min del endast säga, att för hvar och en, som följt dessa kooperativa förenings utveckling, det måste ställa sig som en nödvändig förutsättning, för att något skall kunna åstadkommas på detta område, att hafva just någonting sådant, som här åsyftas, och att det därför för visso är af synnerligt stort intresse, att en sådan redogörelse kommer till stånd.

Jag får därför från min synpunkt på det lifligaste beklaga, om intresset för denna sak skulle vara så litet, att icke ens detta minimala steg, som här åsyftas, skulle blifva uttaget. Jag anhåller fördenskull att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Rappe: Utan tvifvel är sammanslutning mellan jordbrukare af stor vigt för desamma. Genom en sådan kunna betydande resultat ernås med ofta ganska små medel. Vi hafva exempel derpå i våra andelsmejerier, med flera företag, och jag kan här omtala ett sådant, som visar, huru med rent af ingen uppoffring för deltagarne ett afsevärdt resultat kan vinnas: För 5 å 6 år sedan sammanslöto sig att börja med 10 eller 11 — nu är det 16 — mejerier i min hemort för att skicka sitt smör vagnslastvis till exportorten. Från dessa mejerier afgå hvarje vecka ungefär 6,000 kilogram smör, och detta försändningssätt renderar mejeriergarne en extra vinst af ungefär ett öre per kilogram, utan att det kostar dem den minsta uppoffring. Det är sammanslutningen och sammanhållningen, som gjort, att man på det viset kunnat få visserligen blott det lilla öret, men hvilket dock för år gifver en ganska god, alldeles extra behållning af mejerihandteringen. Detta är ett exempel bland många.

Det är sant, då här sagts, att utskottet kommit med en så ringa begäran, att med uppfyllandet af densamma föga vore vunnet; och af den förste ärade talaren ansågs det, att man icke borde besvara Kongl. Maj:t för en sådan åtgärd. Men jag har den öfvertygelsen, att, om den utredning, hvarom här är fråga, sker, det skall visa sig, att här är något för våra jordbrukare att vinna. Jag tror för visso, att utredningen skall gifva detta vid handen; och då vi nu hafva lyckan att ega ett jordbruksdepartement och en chef för detsamma, som nitälskar för vårt jordbruk, så är jag öfvertygad om att han skall, i händelse sådant finnes för vårt jordbruk nyttigt, framkomma med förslag på detta område, som kunna vara till gagn för jordbruket öfver hela landet.

Jag vill då framhålla ett par synpunkter, som bland andra det vid en sådan åtgärd vore nödvändigt att beakta.

En sammanslutning går i regel lätt för sig att åstadkomma, men den stora svårigheten vid en sådan är, att, om under fortsättningen en eller annan olycka, en eller annan misshällighet bland de sammanslutne uppstår, detta ofta har till följd, att de personer, som

tagit saken om hand och bundit sig med sina namn, få stå der och utreda affären bäst de kunna, hvaremot de andra draga sig tillbaka. En dylik sammanslutning bör ju komma till stånd på den fria öfverenskommelsens väg; — men på något sätt bör regleras, huru förfaras skall och hvilket ansvar deltagarne hafva. Hade man bestämmelser derom, skulle sammanslutningar kunna ske med mycket större trygghet och till större fördel för det gemensamma bästa.

En annan fråga, som yppar sig vid dylika sammanslutningar, är den: skall ett sådant företag som t. ex. det ofvannämnda registreras eller icke? Det kan ju sägas, att man ingår ett slags bolag. Men är detta registreringspliktigt, är det så beskaffadt, att det bör lyda under bolagslagarne? Då i det särskilda fall, som jag nyss nämnde, man icke hade några utgifter eller åtminstone icke behöfde hafva några sådana och icke hade några gemensamma inkomster, ansågs från vederbörandes sida, att registrering ej behöfves. Det bör emellertid klargöras, i hvilka fall sammanslutningar skola registreras och ställas under bolagslagen eller ej. Mycket vore derigenom vunnet.

Fastän det nu gäller en liten begäran, och fastän det möjligen kan anses olämpligt att besvara Kongl. Maj:t dermed, kan jag, på grund af det ofvan anförda, ej annat än hemställa, att kammaren måtte bifalla hvad utskottet föreslagit.

Herr Unger: Jag har icke bestridt, och jag har icke hört någon bestrida, att kooperativa föreningar för jordbrukare, som för alla andra, kunna vara nyttiga och bra, och att en utredning angående sådana också vore önskvärd, särskildt emedan man i utlandet gått före oss på detta område. Men jag har velat ifrågasätta, huruvida det kan vara lämpligt, ja, man kan säga: skickligt, att föreslå Kongl. Maj:t att företaga utredning om huru det är i utlandet, på det att hushållningssällskapen skola få en tryckt bok, hvarur de må kunna hemta och meddela kännedom om huru det förhåller sig utomlands. Det är icke något annat jag ifrågasätter; och jag tror verkligen, att kammaren icke heller förr bifallit en likartad framställning, utan att det vore en ny väg, som kammaren skulle beträda, om den bifölle utskottets förslag. Mot ett sådant förfarande har jag för min del velat inlägga en bestämd gensaga, och jag yrkar fortfarande afslag på utskottets hemställan.

Herr af Ekenstam: Jag tillåter mig i anledning af de anmärkningar, som framstälts mot utskottets hemställan, anhålla att få på det sätt ändra det yrkande jag förut haft, att jag hemställer om bifall till min motion.

Herr Östberg: Jag skall be att för min del få ställa mig på samma ståndpunkt som herr Unger. Det är ju alldeles klart, att

Om åtgärder till främjande af Kooperation mellan jordbrukare.

(Forts.)

hvar och en måste intressera sig för att de kooperativa föreningarna måtte vinna utveckling äfven i vårt land. Erfarenheten har visat nyttan af dem på andra håll, och det är naturligt, att det skall vara af intresse att få en framställning om huru de verkat på andra håll framlagd för den svenska allmänheten. Men jag tror å andra sidan, att det är helt och hållet onödigt att sätta i fråga, att Kongl. Maj:t skall låta utarbete en dylik. Det har ju redan ofta förekommit framställningar af dessa förhållanden på enskild väg, och jag tror, att det äfven nu är under utarbetande en redogörelse för dem. Det kan därför icke förefinnas något behof, att Kongl. Maj:t här ingriper genom en utredning, som icke skulle bestå i annat än att låta utgifva en bok om förhållandena på ifrågavarande område i utlandet. Jag har aldrig sett, att Riksdagen i andra fall gjort framställningar hos Kongl. Maj:t angående utredning, då det icke varit tal om att utredningen skulle gifva anledning till särskilda åtgärder för befrämjande af ett visst företag. Men som redan blifvit påpekadt, är det icke förhållandet nu, utan här är fråga om att Kongl. Maj:t skulle låta verkställa en utredning, och att hushållnings-sällskapen sedan skulle med anledning af undersökningens resultat få vidtaga de åtgärder, som ligga inom deras verksamhetsområde.

Det synes mig således, att det är föga påkalladt att aflåta den nu föreslagna skrivelsen, hvarför jag får förena mig i yrkandet på afslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på föreliggande utlåtande vore framställda följande yrkanden:

1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till den i ämnet väckta motionen, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som afslår hvad kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—39;

Nej—29;

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Brehmer* från och med den 26 innevarande april till och med den 6 nästkommande maj.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,11 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 25 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna dödsattest:

Bergmästaren *Carl Herman Lundström* afled i Stockholm den 24 april 1902 kl. 2,35 e. m.; intygar härmed

Hugo Toll.
Legit. läkare.

Herr talmannen yttrade: Enär vi nyss hört uppläsa dödsattest efter vår mångårige kamrat, vill jag här uttala, att jag är viss om att jag fullt motsvarar hvad hvar och en i kammaren tänker, då jag säger, att vi alla skola i tacksamt minne bevara hvad han velat och hvad han verkat under de 18 år, han tillhört Riksdagen.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen aflåta underdånig skrifvelse med anmälan om det timade dödsfallet samt den derigenom inom kammaren uppkomna ledigheten bland riksdagsmännen för Vermlands län; hvarefter ett i sådant afseende uppsatt förslag till underdånig skrifvelse upplästes och godkändes.

Anmälades och bordlades andra särskilda utskottets utlåtande n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, dels ock vissa inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 261, med delgifning af nämnda kammares beslut

öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 26, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder i fråga om importen af och rörelsen med artificiella sötämnen, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos, men bordlades å nyo följande den 23 innevarande månad bordlagda ärenden, nemligen konstitutionsutskottets memorial n:o 4, statsutskottets utlåtande n:is 6 och 55 äfvensom lagutskottets memorial och utlåtanden n:is 44—46.

Ledighet från riksdagsgörömaalen beviljades herr *Sörensson* under nio dagar, räknadt från den 28 innevarande månad.

På framställning af herr talmannen beslöts, att andra särskilda utskottets utlåtande n:o 2 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Justerades ett protokoll för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fiden
A. v. Krusenstjerna.
